

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo jugoslovanskega učiteljstva

<p>Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov: Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6. Rokopisov ne vračamo. Vse pošiljatve je pošiljati franko.</p>	<p>Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 30— K pol leta . . . 15— „ četrt leta . . . 7-50 „ posamezna številka po 60 vin.</p>	<p>Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin. „ „ „ dvakrat . . . 80 „ „ „ „ trikrat . . . 50 „ za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 40 vin. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.</p>	<p>Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov: Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III. Poštni čekovni urad št. 11.197. Reklamacije so proste poštnine.</p>
	<p>Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.</p>	<p>Telefon uredništva št. 312.</p>	<p>Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.</p>

DRAGO HUDE:
Novi minister prosvete.

Na čelo ministrstva prosvete je stopil minister Miša Trifunović. Pri tem dogodku se oddahnemo, ker vemo, da o šolstvu ne bo več odločeval mož kot je bil Pavle Marinković.

V osebi ministra Miše Trifunovića smo dobili moža modernih nazorov, katerega glavna naloga bo, preustrojitev jugoslovanske prosvete. Miša Trifunović je srednješolski profesor ter jako nadarjen mož, ki se ni vedno zanimal samo za povzdigo ljudskega šolstva, ampak tudi za materialno izboljševanje učiteljskega položaja. V času svojega prvega ministrovanja na otoku Krfu je pokazal svoje blago in nepristransko srce.

Pri tej priliki me vodijo spomini tja daleč v Užice, kjer stoji mala, toda lepa vila Miše Trifunovića in kjer gospodinja njegova nečakinja dična gospica Bosa. Mnogo — premnogokrat sem bil za svojega triletnega bivanja v Užicu deležen gostoljubnosti te častite, poštene in idealne družine.

Kdor je kdaj imel čast prebiti vsaj malo časa med temi dobrimi ljudmi, spozna, da človek, ki je njihov član, mora imeti srce vneto za vse dobro in lepo.

Kako idealen in nesebičen je bil vedno Miša Trifunović, vidimo iz tega, da se je vse življenje žrtvoval za druge, ne gledaje na lastno korist in življensko udobnost, katerima se je on popolnoma odpovedal. Za korist sestrine dece, med katero je v vojnem času tako močno in kruto razsajala blede smrt, se je odpovedal lastni zemeljski sreči.

Pozdravljamo gospoda ministra ter ga prosimo, naj tudi sedaj na čelu vse jugoslovanske prosvete ne krene s pota svojih idealov, ampak naj zastavi tudi v najzapletenejših in najnevarnejših političnih trenutkih svojo besedo in vpliv za korist ljudske izobrazbe! Ljudski blagoslov mu ne izostane.

Opozarjamo pa g. ministra, naj se ne daje informirati o šolstvu v Sloveniji od neučiteljev, ki govore s strankarskega stališča, ampak naj pride pogledat sam naš slovenski ljudsko-šolski ustroj na lice mesta!

DRAGO HUDE:
Združenje sindikatov.

Vsako živo stvarjenje se bori za svoj obstanek, koliko bolj šele človek, ki mu je dan vpogled vsaj v bližnjo bodočnost, ki je zmožen premišljevanja in sklepanja in ki mu je dan razum, da shvati vzrok njemu škodljivih posledic.

Zadnja vojska je imela za svoj cilj: gospodarski prestiž ene nacije nad drugo. Države so se borile za življenski obstanek svojih narodov, in ker je človeška narava pač taka, da ni nikoli nasičena, tudi za gospodarsko izkoriščanje drugih sosednih in daljnjih narodov.

Kakor vemo, je ta boj doživel popoln fiasko, nacionalna ideja je propadla, vezi, ki so vezale ljudstvo v nacionalen fanatizem, so odpadle; ljudje so sprevredeli, da so bratje tudi oni, ki žive sicer preko državno pobarvanih mejnikov, pa četudi govore kitajsko ali malajsko. Doba demokratizma in nacionalnega strpljenja je nastopila.

Delovni stanovi so se morali po tem uravnati, spremeniti so morali svojo politiko, reorganizirati borbo za svoj obstanek, ki je imela prej za glavno misel: nacionalizem. Stanovske organizacije so spoznale, da je preobrat deloval na vsacega posameznika kakor tudi na skupnost, da se vsak hoče okoristiti iz danega položaja v kolikor se pač da, pa četudi na račun svojega bližnjega. Vse hiti in se peha po dobičku in blagostanju, da si zagotove svoje socialno stališče. Tu so stanovi tedaj videli, da je potrebno voditi brezobziren boj, kajti sicer se zaluže v novo nastali atmosferi. Razvil se je razredni boj. Ali posamezni stanovi so spoznali takoj, da so med močnejšimi preslabi, pa so se začeli pridruževati s sorodnejšimi v večje falange. Tako se je porodila misel, da se zvežejo vsi delavni sindikati v proletarijatsko armado.

Mi učitelji smo sicer samo posredno produktiven stan, toda vendar spadamo med gori imenovane kot duševni delavci, zato ne glejmo samo od daleč to stremenje, temveč se ga dejansko udeležimo, ker sicer bomo zapostavljeni, zaničevani, a kasneje, ko se bomo zavedli svoje nemoci, bo vsako kričanje zastoj. Sedaj je

doba za naš napredek, za daljni korak, ko smo lahko deležni deleža iz sklede pravice.

V bodočnosti bo v državi vlada gospodar-delodajalec, vsi drugi stanovi pa delojemalci-uslužbenci. Država pa hoče imeti od vsacega stanu svojo korist in zahteva, da služimo njenim interesom. Kadar bodo stanovi vlekli vsak zase, bo vlada imela pač malo dela, da si prisvoji svojo korist in svoj dobiček. Kjer so stanovi nesložni, jih bo vlada izigravala enega proti drugemu tako, da se njej niti boriti ne bo treba. Da preprečimo tako državno nasilje nad stanovi, ki je vladalo do svetovne vojske po celem svetu, morajo vsi stanovi spregledati in spoznati svoje stališče ne le napram državi, ampak tudi napram drugim stanovom. Tu je potrebno, da se vsi stanovi — uslužbenci organizirajo v doseg svojih moralnih in materijalnih koristi.

Kako je tedaj z učiteljskim stališčem? Kakor pač po navadi, tudi tu smo zadnji. Čudno je pač to; učitelj je vedno propagator novih idej in nasprotnik konservatizma, ali pri graditvi svoje lastne organizacije smo vedno zadnji.*

Na Francoskem je sklenjen učiteljski sindikat, ki mora biti izvršen do 1. marca t. l., toda francosko učiteljstvo stoji že od septembra l. l. pred vprašanjem, ali naj se združi z delavskim sindikatom ali ne. S početka so bili v večini za to združenje, toda ko so profesorji določili za svoj sindikat, da se z navadnimi delavci ne združijo, začelo se je tudi v učiteljskem sindikatu celjenje. O tej združitvi se bo odločilo o Veliki noči na pariškem učiteljskem kongresu.

Francoski profesorji se nočejo združiti z delavskim sindikatom iz dveh razlogov: češ, ker je delavski stan na prenizki stopnji izobraženosti, in ker mislijo, da bi s tem pripoznali Marksov sistem. Učitelji bodo morda drugačnega mišljenja.

Čas je prišel sedaj, da tudi mi jugoslovanski učitelji razmišljujemo o tem načinu združenja. Vsi vemo, koliko je veljal

* Prva zveza učiteljskih društev je bila zasnovana šele l. 1870. v Londonu, francoska pa šele l. 1901.

do sedaj naš stan in koliko nas je upoštevala država in drugi stanovi. Pod Avstrijo smo bili hlapci, katere je komandiral, kdor je pač bil na krmilu, in katere so izkoriščali, komur je pač padlo v glavo. Pod Avstrijo smo bili osamljeni kakor suha veja na drevesu, nikdo ni računal z nami, veljali smo za stan, ki se ga brez ugovora lahko ovije okoli prsta. In ko je Jugoslavija nastopila, smo se oddahnili, upali smo, da bomo prišli do svoje veljave in svoje pravice, ali glej: Pavle Marinković, ki je obenem še naučni minister, nas ni priznal kot uvaževanja vrednega stan, za našo skupno organizacijo je imel le zaničljiv posmeh, ironično nas je nazival milijonerje. Za norca nas je imel! Kako je mogoče, da je Pavle Marinković mogel podcenjevati celo vrsto organiziranih ljudi? Njegovo obnašanje potrjuje mišljenje vseh drugih dosegljivih močtecev in oblastnežev ne le v Avstriji in Srbiji, ampak v vseh državah, samo s to razliko, da Pavle Marinković nima sposobnosti prikriti svoj odpor proti nam, med tem ko so drugi skrivali za krinko svojo mržnjo. Vprašamo se, kaj je vzrok, da so nas podcenjevali. Ali je naše delo manj vredno ali celo nepotrebno? Ali bi se moglo izbahtati brez nas? Ne, vsi vedo, da je naše delo potrebno, da imata država in ljudstvo korist od njega, ali zaničujejo nas, ker smo se sami zapostavljali, ker si sami nismo znali priboriti avtoritete, ker smo se med seboj klali za korist drugih. Nikdar, tudi v najhujših časih, ni bil naš skupni nastop mogoč. Obešali smo se kot peto kolo vsem mogočim strankam na rep v upanju, da nam bodo kaj dali, a mi sami smo držali križem roke.

Sedaj mora biti temu konec, sedaj ne poznamo ne Petra ne Pavla, ampak samo napredek šole in svojo moralno in materijalno korist.

Ustanovimo si svojo profesionalno organizacijo učiteljski sindikat in dokažimo s tem, da brez nas ne morejo shajati, da nas morajo upoštevati in da z nami morajo računati in če tudi so vsi — Pavli Marinkovići.

Naši nasprotniki trde, da radi tega nas ne upoštevajo, ker ne moremo poseči po najskrajnejšem sredstvu — po štrajku, kajti ako štrajkamo, bo država

drugi sin zameta; sploh vsako vero in pravi, da hoče biti samo dober človek. Vsak večer debatirajo kar najbolj živo o veri, se tudi prepirajo, a ko gredo spat, si lepo prijateljsko voščijo lahko noč.

Politično življenje je silno živahno. Zanimanje za vlado in politiko je veliko. Toda volilne dolžnosti gotovo ne uvedejo. Glasovanje je prednost, lahko ga izvršuje vsakdo svobodno. V politiki imamo dve smeri: **demokratje** branijo avtoriteto suverene države in gotovo samostojnost vsake državne naprave. **Republikanci** pa streme za narodno enotnostjo. Vlada li ena smer, gleda, kritikuje in sili k pravičnosti druga. Če nastane tretja stranka, tedaj je to znamenje, da imata prvi dve skupno slabost, ki jo nočeta ali ne moreta popraviti. Ljudje si osvoje program te nove stranke, ga izvršujejo in odstranjajo vzroke postanka. Na ta način se stranke ne starajo, ostajajo nasprotno vedno napredne. Razrednih strank Amerika ne pozna, zakaj te imajo v mislih gmotne uspehe, ki pa v politiki ne smejo odločati. Amerikanec zasleduje ideale v politiki. Nisem politik, in zato ne morem govoriti podrobneje o teh rečeh. Na Češkem sem komaj nekaj trenutkov, a že sem moral poslušati tožbe, da re-

LISTEK

ALBIN LAJOVIC:

Družabne razmere v Ameriki.

Univ. prof. V. Králíčka iz Chihage je napravil po celi československi republiki več predavanj pod zgorenjim naslovom. Eno izmed njih je objavljeno v „Vestniku“ letnik XVII. št. 1—2., — podam ga v kratkih besedah.

„Amerika je dežela svobode. Prvi izseljenci, Holandci in Angleži, so prišli tja, kakor romarji, ne radi blagostanja — ki so ga imeli doma — temveč da bi svobodno živeli — težko živeli — toda po svojem prepričanju. Šli so za idealom. Vsako leto slave Amerikanci ta prvi narodni praznik, ko so trčile ob bregove Amerike prve ladje izseljencev. Kakor se pripoveduje, so jim prinesli domačini purane v dar, zato slave ta dan s puranovo pečenko.

Drugi narodni praznik je dan spomina osvoboditve, samostojnosti. Angleška je pobirala od priseljencev davek, ni jim pa dala besede v vladi. Odrekli so plačilo; iz tega se je porodila vojska, Amerikanci so ostali zmagovalci, bojevali so za ideal.

Na obsežnih plantažah v južnih deželah je cvetelo suženjstvo. Sedemnajstletni Lincoln je bil nekoč na suženjskem sejmu in bil priča, kako so razprodali zamorsko družino na sedem vetrov. Sam pri sebi je obljubil, da posveti vse svoje delo osvoboditvi sužnje. Začel je boj, vsak dan se je oglašalo več privržencev. Nastala je državljanska vojska, uničila tisoč in tisoč življenj, toda ideja osvoboditi sužnje, je ostala zmagovalka. V proslavo tretjega narodnega praznika obiškuje narod pokopališča in obkłada z rožami grobove onih, ki so žrtvovali življenje za — ideal. Tudi zamorci so polnopravni občani.

Četrti narodni praznik je dan dela! Blagostanje Amerike je uspeh dela. Delo, bilo kakoršno bilo, je največja čast. Moje delo, kot delo profesorja, je cenjeno in če bi ga ne mogel opravljati jutri, ogrnil bi plašč in šel v tovarno. Vsako delo, tako univerzitetnega profesorja kakor tovarniškega delavca, je enako cenjeno. Amerikanec se ne sramuje dela, Amerikanec je mož dela. Tam se nikdo ne zakriva. Tu na Češkem me je nekdo vprašal, kaj delam jaz in kaj dela moja družina. Povem mu, da hči študira, sedaj med počitnicami pa hodi v tovarno na delo. „Zaboga, v tovarno na delo?“ „Da, da, v tovarno. Prisiuži

si obleko in knjige in jaz sem srečen, da imam takšno hčerko. Enako delajo hčere še bolj premožnih in uglednejših rodbin kot je moja.“ Na dan pred tem praznikom pripovedujejo učitelji učencem, da je delo največja čast.

Kako je javno življenje? Družabnega življenja ne smete študirati v Chikagi, pa tudi ne v New Yorku, tu je Evropa, tu živi vsak narod po svojih navadah, to ni Amerika. Njo morate poiskati zunaj na deželi. Če se mi hoče družbe, tedaj grem ven na deželo h svojim znancom. Angleška rodbina družni resne stvari z veselimi. Nikoli se bolj od srca ne nasmejem, kakor kadar sem med njimi, a nikjer niseim dobil več sunkov k premišljevanju, kakor ravno pri njih.

Nabožensko življenje je popolnoma svobodno. Marsikdo bi torej mislil, da so tam ljudje brez veroizpovedanja. Toda temu ni tako. 70% je členov različnih verskih, filozofskih in etičnih družb. Nekdo je neveren — dobro, drugi zopet veruje, dobro — to je njegova stvar. V Ameriki je družba tolerantna, tam ne trpi radi svojega prepričanja nihče. Poznam družino, v kateri je oče baptist, mati metodistka, hčerka adventistka, en sin je brez izpovedanja, ne ve kam naj bi vstopil,

vesela, da nas ni treba plačevati, in kmetje bodo veseli, da ni otrokom treba hoditi v šolo in zato lahko ostanejo doma. Učiteljski štrajk bi torej povzročil povsod le veselje.

Štrajk mi sploh obsojamo, kajti on je nasilje. Mi pa imamo v rokah druga sredstva. Od ljudske šole ima država mnogo koristi. Po ljudski izobrazbi se ceni ugled države. Z ljudsko izobrazbo se stopnjuje tudi blagostanje ljudstva in s tem finančno stanje države. Vsemu temu pa je povzročitelj ljudsko-šolski učitelj.

Med ljudstvom ima dalje popularnost, ugled in spoštovanje samo tista vlada in samo tisti vladajoči sistem, za katerega je učiteljstvo, kajti učiteljstvo nauči lahko mladino kričati: »Živio ta ali oni«, — ali pa tudi: »Doli z njim!« Kar mi vcepimo v mlada srca, to bo zrastle, to bo držalo, po tem se bo ljudstvo ravnalo.

Veliko moč imamo torej v rokah, pokazimo našim zaničevalcem, da se te moči zavedmo, in čeprav ni učiteljstvo poseglo še nikoli po tem sredstvu, bomo sedaj — ako delavec ne dobi svojega plačila. Ali naj bomo že izdajalci, ako ne poljubljamo tiste roke, ki nas tepe? Ali bo delavec skrbel še dalje za korist tistega, ki se masti z njegovim plačilom, a njemu daksel kruli v želodcu?

A ne ustavimo koraka po izvršenju svojega sindikata. Pavle Marinkovič se je izdal, da dokler smo sami, nas ne misli upoštevati. Idimo torej dalje! Da bo glas močnejši, moč impozantnejša, pridruži svoj sindikat k drugim sindikatom pred vsem k delavskemu sindikatu, da dobimo oporo v borbi za ekonomski in socialni položaj. Sami bi morda bili še preslabi, kajti naš stan je posredno produktiven, vsled tega se moramo združiti, da bomo silnejši, z drugimi neposredno produktivnimi stanovi. To je delavski sindikat. Časi, ki so vstvarjali razliko med lepo in slabo oblečenimi, višjimi in nižjimi, so prešli. Novi čas je združil vli-soke in majhne, zato ne smemo iti po receptu francoskih profesorjev. Varujmo se predsodkov in ne odbijajmo delavskega sindikata, ampak s prijaznim in združimmo se z njim, kajti imamo mnogo mnogo enakih težnj in potreb, zato smo potrebni skupnega nastopa, a politika je izbačena iz sindikata. Obenem pa se nam bo tudi nudila prilika učinkovati na mišljeje sodrugov. Na koncu konca pa moramo prisiliti tudi še vse druge intelektualne razrede, da se nam priklonijo v skupni centralni sindikat.

Pridruženje in skupno delovanje našega sindikata z delavskim sindikatom še nikakor ne znači, da hočemo postati Marksisti ali socialisti, saj sindikat je te sredstvo, po katerem naj pridemo do skupnega dobra vseh naprednih članov. Otresti se hočemo na ta način ponižavajočega hlapčepledenja in prosjačenja. Bolje je, da nas zavidajo, kakor pa pomljujejo. Mi ne maramo milostinj, mi samo zahtevamo svoje zasluženje plačilo in ne trpimo, da drugi dobro žive na račun naših neizplačanih plač in doklad.

Ali tudi ko to dovršimo, še ni končano naše delo. Ko imamo urejeno svojo hišo, idimo pospravljat tudi v bližino in okolico. Poglejmo preko naših državnih mej in tudi tam bomo zagledali tovariše, katerim se nič boljše ne godi kot nam. Tudi tam še niso premagali svojih parasitov. Da pokažemo veljavo in moč učiteljstva celega sveta, bo naša zadača, da zvežemo vse učiteljske sindikate vse zemlje v — svetovno učiteljsko centralo,

ki bo povzdignila ugled učiteljstva in šole in ki bo prisilila vse nasprotnike, da se bo šola razvila, kakor je primerno duhu časa in pa koristi ljudske prosvete.

Naše šolstvo na Goriškem.

V zadnjih številkah »Učit. Tovariša« smo podali poročilo o našem šolstvu Trsta in Istre. Da bo slika o sedanjem stanju našega šolstva v zasedenem ozemlju popolnejša, naj sledi še poročilo za goriški del okupiranega ozemlja. Poročilo, ki ga je sestavil za zborovanje »Edinosti« goriški rojak dr. Karol Podgornik, se glasi sledeče:

Primašam Vam pozdrave goriških Slovencev, ki so danes z Vami, bratje, bolj edini ko kedaj poprej, saj nas družijo enake bolesti in enako trpljenje.

Pred vojno je bilo naše ljudsko in tudi drugo višje šolstvo na Goriškem skoraj že vzorno; zadnja naša vas je že bila preskrbljena s šolo, če ne redno, pa vsaj ekskurendno, in reči smo mogli, da je analfabetizem pri nas že popolnoma izginjal. Preskrbljeni pa nismo bili samo z ljudskimi šolami, kajti poleg teh so se nahajale v raznih obrtnejših krajih še posebne strokovne šole, tako zidarske, mizarne, kamosoške, nadaljevalne šole, čipkarske in druge šole.

V Gorici sami smo imeli 14 šolskih zavodov, in sicer: slovensko državno gimnazijo, slovensko moško in žensko učiteljske z 8-razredno deklisko in 4-razredsko vadnico, mestno 4-razredno ljudsko šolo pri Sv. Roku in enorazrednico na Ajševici, CM 3-razrednico na Blučah, zavode Šolskega doma in 3 otrošnje vrtnice. Poleg tega smo imeli na državni nemški realki pretežno večino slov. dijakov.*)

Kakšno pa je stanje naše šolstva sedaj po 1/4 leta zasedbe?

Po deželi so se šole, ki niso bile naravnost prizadete po vojni, v bistvu ohranile ter so se več ali manj vzdržale. Toda takih šol je le malo. Večina šol je porušeni ali pa vsaj neporabnih. Dolžnost oblasti bi bila, da nemudoma poskrbe za primerne šolske prostore. Storilo se je v tem pogledu sicer nekaj, obnovilo se je nekaj šol deloma, toda samo ne vprašajte, kako. Skrčilo se je število razredov in znano je, s kakimi učnimi sredstvi se mora vršiti pouk, kakšne šolske knjige so dali našim otrokom. Dejstvo je, da v samem goriškem okraju v 25 šolskih občinah ni nikakršnega šolskega pouka. Tako n. pr. v veliki dorberški občini od tamošnje štiri-razrednice še danes ni otvorjen nobeden razred. Po drugi strani pa so n. pr. v Ločniku od 5 razredov italijanske šole otvorili tri razrede in se v kratkem odpre še četrta, dočim se pa slovenski razred za slovensko manjšino doslej še ni odprl. V sosednji Podgori, kjer so bili 4 razredi, je odprt od teh slovenskih razredov samo eden, dočim pa seveda niso pozabili takoj odpreti enega ital. razreda. Kakor že rečeno, v 25 občinah s 37 razredi ni odprt nobeden razred, drugje pa ni odprta niti polovica prejšnjih razredov.

*) Nato navaja dr. Podgornik statistične podatke posameznih goriških šol. Slavnostna številka letošnjega »Učit. Tovariša« je prinesla obširnejši članek pod naslovom »Križev pot slovenskega šolstva v Gorici«, ki vsebuje natančno štatistiko goriškega šolstva iz časov pred vojno — kakor jo dr. Podgornik navaja v svojem poročilu. Na ta članek, ki se v glavnem krije s Podgornikovim poročilom, opozarjamo še posebej ob tej priliki. P. P.

sila profesorje, da obravnava alkoholno vprašanje z bio- in psihološkega stališča. Sodba vseh je proti pitju alkoholnih pijač. Naposled so se pozvali tudi politiki, da izreko svoja mnenja. Ti so povedali, da so jim gostilničarji in pivovarnarji pred volitvami stavili pogoje in jih tudi izsiljevali, češ, da drugače zmedijo volitve. Onemogočujejo torej resno, pravo politiko, zato so proti pitju — zakon proti živjanju alkohola je bil sprejet; z veliko večino. Prepovedana je prodaja, izdelovanje in dovažanje alkoholnih pijač. Kapljica alkohola mi ne škoduje, toda držim se, če so se štiri-petine naroda izrekle proti pitju; podredim se in dobro je tudi tako.

Gledališko vprašanje je kočljivo. Privatna gledališča streme za dobičkom. Tega dosežejo z igrami dvomljive kakovosti, ki kaze narod. Proti takim gledališčem se je začela agitacija, gibanje se širi, posledica bo, da se vsa gledališča podražijo,* da postanejo javne, vsem pristopne žive šole, kjer bo učil igralec z resničnim življenjem. Tudi druga vprašanja se rešujejo na ta način (razproke.)

*) V Jugoslaviji se je med tem to že zgodilo.

O šolstvu v goriškem mestu samem pa je poročilo zelo kratko: od vseh šol, ki smo jih imeli Slovenci v Gorici pred vojno, ni danes odprta niti ena šola, niti en razred. In dovoljeno nam ni otvoriti nobene šole, če tudi bi jo hoteli vzdrževati sami!

Ko je prišla zasedba, so po vsej Gorici, kjer baže ni nobenega Slovenca, nalepili vse polno slovenskih lepakov, naslovljenih na nas Slovence, s katerimi so nam obljubljali še več šol, kot smo jih imeli pod Avstrijo. Kakšen je ta „več“, je razvidno iz tega poročila. Nastopiti smo pač morali po vsem tem trnjevo pot vlog in prošnji.

Lani, ko se vkljub onim obljubam na lepkih, ni otvorila nobena šola, so starši vložili na pristojne oblasti več vlog, in ravno tako je tudi društvo „Šolski dom“ prosilo za zopetno otvoritev svojih zavodov. Odgovor je prišel šele proti koncu meseca majnika v obliki dopisa, da se s katerim se je poročilo, da se prošnja jemlje v znanje z obžalovanjem, češ, da je za tekoče šolsko leto 1918/19 stvar itak že prepoznana. Pripomnjeno je pa bilo, da vzamejo oblasti stvar „nella piu benevole considerazione“ (v najdobrohotnejše vpoštevanje) prihodnje leto. Da se stvar ne pozabi, so goriški Slovenci poslali odposlanstva dne 16. avgusta leta 1914. h generalnemu civilnemu komisarju Cinfelliju, da mu znova priporoče našo šolsko stvar. Dobili so tedaj obljubo, da je oblast pripravljena, da stvar preštudira in tudi odloči, in sicer, če ne do 1. pa vsaj do 15. septembra. Čakali smo potek rešitve, ali rešitve le ni bilo. Ko je potekel poldrugi mesec, so starši ponovno urgirali rešitev prošnji. Vložila se je vloga na goriško mestno občino, da naj bi otvorila vsaj tiste šole, ki jih je bila doslej dolžna vzdrževati, in zahtevalo se je, da naj jasno pove, ali hoče otvoriti one šole ali ne, da bodo starši vsaj vedeli, pri čem so. Ta spomenica je bila predložena 9. decembra 1919, in se je zahteval odgovor v 8 dneh. Povdarjalo se je v spomenici, da je prijavljenih nad 700 šoloobveznih otrok za ljudsko šolo. Oglasila se je potem 11. dec. l. 1919. posebna deputacija pri generalnem civilnem komisarju v Trstu, kjer se je ravno tedaj izvršila izprememba v osebni generalnega civilnega komisarja. In deputacija je dobila obljubo, da pride odgovor do 15. decembra. Dan preje, 14. decembra, je novi generalni civilni komisar Masconi obljubil zastopnikom Slovencev, da ugodno reši stvar, da goriški Slovenci dobimo šole, ki nam grede po zakonu in potrebi. Rešitev pa je bila takšna-le: Mestna občina je poizkusila z insceniranim nastopom nekega vojaškega oddelka zasesti že popravljen in za šolo pripravljeno šolsko poslopje! Le komaj in komaj smo ubranili naše šolsko poslopje vojaške zasedbe, sklicujoč se na določno obljubo generalnega civilnega komisarja. A to še ni bilo vse. Vrh vsega je takozvani mestni svet, ki za svoj obstoj vobče nima nikakršne pravne podlage, storil sklep, v katerem grozi, da se upre sploh vsaki šoli s slovenskim učnim jezikom v Gorici, pa naj bi bila šola tudi zasebna. Odgovor generalnega civilnega komisarja, obljubljen za 15. december, je seveda izostal. Slovenski starši so nato 24. decembra urgirali odgovor s posebnimi brzojavkami na generalnega civilnega komisarja Masconija in italijanskega ministrskega predsednika Nittija. Na to ponovno drezanje je prišel odgovor, v katerem je bilo zopet zatrjevano, da se stvar vzame v „najdobrohotnejše upoštevanje“, da pa se čaka na tozadevni predlog goriške mestne občine in odlok osrednjega urada za nove pokra-

jine v Rimu. Ta odgovor je prišel v začetku tega meseca, danes (t. j. na dan zborovanja društva „Edinosti“) pa je že 18., a vprašanje je še vedno tam, kjer je bilo. In stvar je vendar jasna; če bodo oblasti čakale predlogov goriške mestne občine, potem lahko čakajo do sodnega dne, in mi goriški Slovenci dotlej ne pridemo do svojih pravic.

Take so torej naše šolske razmere, pač razmere, ki se morajo imenovati pravicami škandal, kulturni škandal, in ne morda samo krajevni, temveč naravnost evropski škandal. Odgovorna za ta škandal je vsa ententa, a v prvi vrsti njena pooblaščenka Italija, ki je izvršila zasedbo in upravlja zasedene zemlje. Naj že bo usoda teh krajev kakršnasibodi, bi zasedbena oblast nikakor ne smela dopuščati, da se ne le ne pospešuje, temveč naravnost ovira celo najprimitivnejše kulturno delovanje, da se ne dopušča niti elementarni šolski pouk, da, celo zasebni šolski pouk na lastne stroške ne! **Proti taki svobodi, proti taki „odrešitvi“ protestiramo na ves glas, da sliši ves kulturni svet. Tako svobodo in tako odrešenje odklanjamo najodločnejše in zahtevamo: Konec bodi zavlačevanja, na dan z našimi šolami!**

H. Š.

Učiteljsko razsodišče

Ta izredno važna zadeva je naša bore malo zanimanja med učiteljstvom. Od jeseni do danes se je razpravljalo le v št. 41. Učit. Tovariša. Tudi voljenemu odboru je došlo le še troje predlogov, katere tu objavim.

1. Pri vsakem društvu (ali pri naši Zvezi) se sklče za vsak slučaj posebno razsodišče. Predsednik mu je načelnik društva (ali Zveze), a vsaka stranka imenuje po 3 člane razsodišča. Pri enakem številu glasov odloča predsednik. To razsodišče zasliši pritožbo in od obeh strank predlagane priče ter razsodi na podlagi tega materiala.

2. Vsaka stranka imenuje po 2 zastopnika, ki pod predsedstvom dotičnega društva zasliši pritožnike in obtoženca ter ponujene priče. Na podlagi urejenega materiala pojasni ta odbor zadevo pri zborovanju društva ob nenavzočnosti prizadetih in stavi vprašanje, na katera odgovarja vsak član po listku.

Obe stranki se zavežeta s častno besedo, da se bodeta udali razsodbi in da ne bodeta glede organizacije zaradi tega izvajali nikakih konkvenc.

3. Kadar se izvrši nameščenje učiteljske moči, ki razburja učiteljstvo in javnost in se javno ali zasebno očita protekcija vsled sorodstva, političnega mišljenja itd., tedaj se sestane iz lastne volje učiteljsko razsodišče, preišče zadevo, izreče sodbo in stavi šolskim oblastim predloge.

O predlogih bo sklepal odbor, zato ne dodam sedaj svojega mnenja, objavim pa, da pride zadeva zopet na dan. Učiteljsko razsodišče ne sme biti pokopano! Zakesnilo se je, ker se radi izredno slabih prometnih razmer ni vršilo o Božiču nobeno zborovanje. To lahko nadomestimo o Veliki noči. Društvene predsednike prosim, da stavijo še pred Veliko nočjo na dnevni red točko — Učit. razsodišče — ter vpošljejo morebitne predloge okraj. šol. nadzorniku L. Černeju v Celje ali učitelju H. Šumru v Šmarje pri Jelšah.

Tečaj za rokotvorni pouk.

Pred 14 dnevi sem čital v čeških listih da priredi »Moravska učiteljska zveza« o

publika ni nič vredna, ni nikjer nobenega reda, vsemu da je kriva vlada. Vi bi bili srečen narod, če bi vam mogla vlada vse to storiti. Tako se v Ameriki nikdar ne govori.

Nekoč sem srečal v Washingtonu jokajočo ženo. Ni znala angleški, niti nemški, niti češki, šele po poljsko sva se razumela. Njen mož je pri vojaki, ona ne dobi nikake podpore, in nima, od česar bi živela. Prišla je k prezidentu. Že teden dni ga čaka, toda k njemu ne more priti. Zapravila je ves denar in nima niti toliko, da bi se peljala domov. Rečem ji, naj gre z menoj. Peljal sem jo v vojno ministrstvo, poiskal pravega uradnika in tekom ene ure je imela izplačano vso podporo. Nisem kričal, nisem zval vlade na pomoč. Kjer ni kaj v redu, **popravi sam**, ne oziraj se na drugega in ne **dolži brez vzroka vlade**.

Morebiti si kdo misli, da živimo v Ameriki brez skrbi. Nikoli! Tudi mi imamo čez glavo težkih in resnih, družabnih in nraavnih problemov. Pijančevanje je bilo obče zlo. Posamezniki so delali protigibanje proti pitju se je razširilo, dokler ni prisililo vlade, da se je začela za stvar zanimati. Pozivala je zdravnike, napro-

Vse prerajajoče ideje za zboljšanje pridejo pri nas iz ljudstva, od spodaj navzgor, nikdar se ne čaka na vlado, da to popravi, vsak dela pri izboljšanju — nihče ne kriči in ne toži.

S seboj sem prinesel v prospeh vdov in sirot po padlih legijonarjih ček za 50.000 d. Šel sem v Živnostensko banko. Tu mi ga nemorejo izplačati, ker ni žigosan. Odpravil sem se v urad, ki sem ga po dolgem iskanju srečno našel. Toda tudi tukaj nisem opravil, uradnik me pošlje zopet v drugi urad. Končno sem prišel k pravemu. Gospod svetnik vzame ček, ga pregleda ter mi ga vrne, češ, da ga nemore žigosati a ne le to, da me mora kaznovati za 1200 čs K, pravi, da mora biti ček najprej žigosan, potem se ga šele lahko podpiše. Jaz sem ga bil pa namreč že podpisal. Prosim in prigovarjam. Pomoli mi pod nos §§ z l. 1876., po katerem bi v slučaju, da mi žigosa ček in da ga jaz naznamim, moral sam plačati kazen. — Po dolgem prigovarjanju je konečno obtežil s tem grehom svojo vest in mi žigosal ček. — Pri poslovnih avdijenci sem omenil gosp. prezidentu, da ima v službi uradnika, ki ne vrši svojih dolžnosti. Povedal sem mu ves slučaj in z obžalovanjem mi

je odgovoril, da bi na ta način mogli tujcu še srajco sleči, in da bo spravlil stvar v red. In natleem se je cela reč uredila, ne da bi objavil to v novinah.

Imel sem težave s stanovanjem. Moj dečko je zagledal na tleh grila in začel kričati. Pribežal sem in kričala sva oba. Pritekla je žena in modro omenila, da jih s kričanjem ne spravimo proč. Šla je v trgovino in kupila kita in zakitavala špranje, zakitaval sem jaz in sinko in imeli smo mir.

Ne kričati, temveč delati. Imate krasno republiko, toda v njej je mnogo grilov — vsak naj zakitava in za malo časa bo vaše stanovanje najlepše.

Ali ne velja vse to tudi za nas? Zdi se mi, da še prav posebno. Rudeče bi podčrtal odstavek o politiki in ga poslal vsem onim gospodom, ki mislijo o sebi, da so narod, z meter visokimi črkami bi natisnil odstavek o pijančevanju in ga poslal vsem oštirjem. Potem bi pa navezal vse „politike“ in oštirje na dolgo vrv, ter jih pognal v Savo, da se ohlade in če mogoče pridejo do spoznanja, da so le oni narodovi — grobokopi.

letošnjih počitnicah dva velika tečaja za rokotvorni pouk in sicer enega v Brnu in enega v kakem podeželskem mestu. Obrnil sem se na predsednika pedagoškega odbora tov. Milana Silha v Brnu in ta mi je odgovoril:

»Za rokotvorni pouk prirejamo tečaje dveh vrst, kratke in daljše. Prvi trpe 12 dni in so namenjeni za delo v razredu na onih šolah, kjer ni opremljene delavnice. Nekaj teh otvorimo že sedaj, med njimi enega tudi v Brnu, ki bo pa trajal dalje časa, poučevalo se bode namreč samo dvakrat na teden od 6-8 zvečer. Radi stanovanj je v Brnu silno težavno in bi vam udeležbe pri tem malem tečaju nikakor ne priporočal.

Daljši tečaj priredimo v počitnicah v Valaš. Mezirici na tankajšni strokovni šoli in mogoče enega tudi v Brnu. V Valaš. Mezirici bo obenem tudi učiteljski univerzitetni tečaj, ki bo trajal en mesec kot lani oni v Riononinu. Mestu je mogoče, da da na razpolago poceni stanovanja in hrano, za kar pa je povsodi drugod velika siska. — Priporočujem vam torej, da se odločite za ta tečaj v Valaš. Mezirici in to čim najhitreje, da zanjoremo ukreniti vse, kar je za ta slučaj nujno potrebno.

Vaše pismo me je razveselilo; po dolgi dobi obnovimo zopet stike s slovanskim učiteljskim iz srca radi in z zadoščenjem.

Kavnatelj pomožne šole v Brnu, g. tov. Milanu Silhi, sem odgovoril, da se odločimo za rokotvorni tečaj v Valaš. Mezirici in prosimo, naj nam končno sporoči, koliko nas je mogoče sprejeti. V prvem pismu sem izrazil željo, naj bi nas vsaj deset slovenskih učiteljev sprejeli, kar gotovo store. Kdo izmed gg. tovarišev in tovarisic ima veselje in pogum posesti tak mesecni tečaj za rokotvorni pouk, naj se hitro odloči in mi sporoči z dopisnico. Pri pomnini naj, da bo »Zaveza« zadevo potrjuje, da bo poverjenstvo za uk in bogocastje in višji šolski svet poskrbel za izdatno finančno podporo. Ko dobim od tov. Silhe odgovor, koliko Slovencev sprejme v tečaj, tedaj napravim potem Zavezo posebno vlogo na višji šolski svet s prošnjo da razpiše število mest za rokotvorni tečaj v Valaš. Meziricih in pove, koliko da podpre. Se posebno pa opozarjam na ta tečaj one tovariše, ki se zasebno pripravljajo za meščansko-šolski izpit, in sicer radi univerzitetnega tečaja, kjer bodo predavali najboljši češki pedagogi. Upam, da se nas oglasi vsaj — 10.

V Trzicu, 23. svečana 1920.

Albin Lajovic.

Iz naše organizacije.

Društvene vesti.

Učiteljsko društvo za brežiški in severniški okraj je imelo svoj občni zbor dne 5. februarja 1920. v Brežicah. Udeležba je bila povojna. Z velikim zanimanjem so sledili tovariši in tovarisice poročilu predsednika o društvenem delovanju v dobi 1914-1919. Po štiriletnem neprostovoljnem odmoru je zborovalo društvo petkrat in sicer v letu 1918. dvakrat in v letu 1919 trikrat. Splošno je bilo razpoloženje za društveno življenje precej ugodno. Zborovanja so bila vobče dobro, nekatera tudi prav dobro obiskana. V letu 1919 je imelo društvo 65 rednih članov. Le majhno je število onih, ki še sedaj stojijo izven organizacije. Clanarina za tekoče leto se zviša na 70 K letno. Namesto venca umrlemu tovarišu Tramšek, se nakloni družbi Sv. Cirila in Metoda 200 K.

Prihodnje zborovanje bode meseca maja v Brežicah.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje v četrtek dne 4. marca t. l. ob 10. uri predpoldan v Slov. Bistrici in sicer v dekliški šoli ob običajnem vsporodu. — Opozarja se na predavanje tovariša g. Jos. Rainerja, bivšega ujetnika na Laškem. Snov govora bo: »Med Italijani.« Pričuje se polnoštevilna udeležba. — Odbor.

Učiteljsko društvo za mariborski šolski okraj zboruje v četrtek 4. marca ob pol 11. uri v dvorani restavracije Maribor s sledečim vzporedom: 1. Dopisi in stanovske zadeve. 2. Občinske volitve in učiteljsko. Poročevalca tov. Požeger in Lesjak. 3. Predlogi.

Eno uro pred zborovanjem tovarišev (šic) pevcev in pevk, pri katerem se bode tudi izvolil pevovodja. — Predsednik.

Učiteljsko društvo za ptujski okraj zboruje v četrtek 4. marca t. l. ob pol 11. uri v risalnici Mladike v Ptuju.

Vzpored: 1. Dopisi; 2. Predavanje; 3. Slučajnosti.

Odborova seja ob pol 10. uri, pevska vaja ob 10. uri istotam.

Ivan Klemenčič, t. č. predsednik.

Učiteljsko društvo za ormoški okraj ima v četrtek, dne 4. marca 1920, ob pol

10. uri dopoldne v okoliški šoli v Ormožu svoj občni zbor po nastopnem redu:

1. Pozdrav in letno poročilo predsednika;
2. Zapisnik zadnjega zborovanja;
3. Dopisi in društvene vesti;
4. Razmotrivanje aktualnih stanovskih in šolskih vprašanj;
5. Letno poročilo tajnika;
6. Letno poročilo blagajnika in pregled društvenih računov;
7. Volitev novega odbora;
8. Slučajnosti.

Ker imajo v smislu odredb šol. oblasti vsi tovariši in tovarisice, ki bi sicer na dan zborovanja imeli pouk, šole prost dan, ako se zborovanja udeležijo, se nadeja polnoštevilne udeležbe — odbor.

Učiteljsko društvo za novomeški okraj zboruje v četrtek 4. marca t. l. ob 1. uri pop. v deški šoli v Novem mestu. Dnevni red: 1. Dopisi. 2. Šolske tiskovine v svobodni Jugoslaviji. 3. Učiteljska avtoriteta je pogoj za uspešno delo, poroča predsednik. 4. Slučajnosti. — Odbor.

Učiteljsko društvo za celjski okraj zboruje dne 4. marca t. l. ob 9. uri predpoldan v poslopju deške mestne šole v Celju po sledečem vsporodu:

1. Zapisnik. 2. Stanovske in društvene zadeve. 3. Poročilo pregledovalcev računov za minulo leto. 4. Predavanje gosp. prof. dr. Ljud. Pivko iz Maribora: »Duševni preobrat 1914—1919.« 5. Predlogi in nasveti.

K polnoštevilni udeležbi vabi

Sivka A., t. č. predsednik.

Kronika.

Nova jugoslovanska vlada. Regent Aleksander je podpisal 20. t. m. ukaz o imenovanju novega ministrstva, ki je sestavljeno tako-le: Min. predsednik: Stojan Protić, podpredsednik in železnice: dr. Anton Korošec, zunanje zadeve: dr. Ante Trumbić, namestnik ministra za zunanje zadeve: dr. Spalajković, notranje zadeve: Marko Trilović, finance: dr. Velizar Jaković, pravstvo: dr. Franc Jančič, prosveta: dr. M. Trifunović, pravosodstvo: dr. Momčilo Nincić, trgovina in industrija: Stojan Kibarac, agrarna reforma: dr. Krnic, kmetijstvo: Franc Roškar, šume in rude: Ivica Kovačević, pošta, telefon in brzojav: dr. Matko Drinković, javna dela: Joca Jovanović, socialna politika: dr. Šurmin, prehrana in obnova zemlje: dr. Stanišić, vojska: Branko Jovanović.

Božena Nemcova. Ves češki narod je slavil prve dni tega meseca stoletnico pisateljice Božene Nemcove. Rodila se je Nemcova na Dunaju l. 1820. ter umrla v Pragi l. 1862. Zaslovela je po svoji »Babici«, ki je prav zaradi svojega pristno narodnega značaja postala delo svetovne literature. Slovenski Cegnarjev prevod te prelepe knjige je izšel v letu pisateljici smrti, kar nam je vsekakor na cast, da smo si tako hitro prevedli to svetovno slovansko delo in s tem dali priznanje veliki češki ženi. Božena Nemcova je cvet češke žene, ki je dala v svoji »Babici« najlepši zgled, kaj je dolžnost žene v narodu. Češki narod je v »Babici« spoznal in vzljubil svoj dom. Iz te ljubezni so vzrasli vnuki, ki so v svetovni vojni priborili svobodo svoji zemlji.

Predsednik Masaryk bo slavil 8. marca sedemdesetletnico svojega rojstva. Hvaležni narod čehoslovanski se že sedaj pripravlja, da dostojno proslavi enega svojih največjih mož.

Redi in dekoracije v našem kraljestvu. V naši kraljevini se podeljuje ti-le redi in dekoracije: 1. red carja Lazarja ima samo en razred. Ta red sme nositi samo kralj in prestolonaslednik. Kralj ima pravico, da ga podeli tujim vladarjem. 2. Red Karadžordževe zvezde. Ta red ima 4 razrede: veliki križec, oficirski križec, komanderski križec in viteški križec. Ta red se nosi na rdečem traku z belim robom. Ta red je bil ustanovljen l. 1903. 3. red belega orja: ustanovljen je bil 1882; ima pet razredov: veliki križec, višji oficirski križec, komanderski križec in viteški križec; nosi se ga na rdečem traku z modrim robom. 4. red Sv. Save, ima pet razredov, ustanovljen je bil leta 1882.; nosi se ga na belem traku z modrim robom. 5. zlata hrabrostna medalja na rdečem traku; 6. srebrna hrabrostna medalja; 7. vojaška zaslužna medalja; 8. zlata medalja za zasluge in 9. srebrna medalja za zasluge. V Beogradu obstoji posebna dvorna pisarna za kraljevske redove. Na čelu te pisarne stoji redovni kancelar.

Znamenita obletnica jugoslovanskega heroja-mučenika. Dne 15. februarja 1573. leta je izdihel v Zagrebu mučniške smrti kmetski kralj Matija Gubec, ki je dvignil vstajo hrvatskih in slovenskih kmetov proti tujim graščakom, ki so kmetsko ljudstvo nečuvno zatirali in iz-

korščali. Kmetska vstaja je bila vdušena, ker se kmetje, neoboroženi, neorganizirani in brez večšega vodstva niso mogli upirati rednemu vojaštvu in potem so graščaki neusmiljeno klali, obešali in mučili kmetsko ljudstvo. Voditelja upora, Matijo Gubca, so v Zagrebu posadili na žarec prestol in so ga kronali kot kmečkega kralja z žarečo železno krono, ampak njegova misel je živela dalje in tudi zmagala, ker danes knet ni več graščakov podložnik, temveč na svoji zemlji svoj gospod. V Ludbregu na Hrvatskem hočejo sedaj postaviti spomenik Matiji Gubcu, temu narodnemu mučniku in v to svrhu se bodo zbirali prispevki po celi Jugoslaviji.

Draginja na Dunaju postaja vsaki dan večja. Cene živilom so naravnost ogromne. Moka stane 1 kg 40 do 50 K, mast 160 K, govedina 124 K, prašičje meso 130 K, 1 liter mleka 10 do 14 K, 1 kg preмага 3 do 4 K, 1 par čevljev 800 do 1000 K, obleka 3000 K itd. Res je, da tudi pri nas ni vse najcenejše, toda tisti zabavljači, ki vedno zabavljajo čez razmere v Jugoslaviji, naj bi šli za nekaj časa na Dunaj in prepričani smo, da bodo potem prenehali s svojim zabavljanjem čez našo državo. Krpanov izrek: »Kdor hoče na Dunaj, mora pustiti trebuh zunaj« je prišel danes do svoje popolne veljave.

Koliko je židov. Po statistiki je na celem svetu 15.430.000 Židov, od katerih se nahaja v Palestini 100.000, na Poljskem in v Ukrajini pa 3.300.000, v današnji Rusiji in Sibiriji 900.000, v Rumuniji 650.000, v Nemčiji 45.000, na Ogrskem in Čehoslovskem po 45.000, v Veliki Britaniji, na Irskem in v današnji Avstriji po 300.000, na Litavskem 250.000, v Jugoslaviji 200 tisoč in v Holandiji 116.000.

Na Angleškem so uvedli v šole esperanto. Otroci so se v pol leta naučili govoriti in pisati toliko, da so si že lahko dopisovali z otroci iz drugih krajev. Poizkus se je obnesel popolnoma. Esperanto se uvede kot obližaten predmet v vse višje ljudske šole.

Zamenjava denarja. Finančni minister je izdal naredbo o zamenjavi avstroogrskih kronskih bankovcev za kronoslovenske novčanice po Hrvaškem, Sloveniji in ostalih porajinah. Po tej naredbi se je pričelo z izmenjavo dne 15. t. m. izmenjava se bo vršila pod posebnimi komisijami, katerih člani bodo sestavljeni iz oseb Narodne banke in ministrstva za finance.

Rudeče plemo bo izumrlo. »Arkans Gazette« piše, da bo indijsko plemo v severni Ameriki kmalu izumrlo. Boj nego alkohol jih uničuje dotik s civilizacijo. Živijo v Indian teritory in jih je še 350.000. Plemo je bogato, ker poseduje rude, gozdove, petrolejske vrelce, pašnike. V zadnjih decenjih so se jeli tudi oni baviti s trgovino in so tako prišli v dotik s svetom. Zelo se ženijo in možijo s belim plemenom, zlasti z Italijani, katerih kolonija se nahaja v njihovi bližini. Otroci iz teh zakonov niso več bakrenorudeci, temveč nekako belo-bakreni, a otroci od teh mešanec so že navadno beli. — Računa se, da ne bo v 50 letih nobenega Indijanca več.

Knjiznica za ekspresionistično literaturo. V Mainz na Nemškem bodo ustanovili knjižnico, ki bo obsegala sama ekspresionistična dela onih avtorjev, ki po sili svojega duha in izraza pripravljajo pot novemu duševnemu gibanju.

Rezultati svetovne vojne. Newyorški list »World« poroča, da znaša skupno število v vojni padlih in umrlih vsled ran in boleznih skupno 9 milijonov 998.711 ljudi. Gospodarsko škodo, povzročeno vsled smrti teh milijonov, ceni list na 33.551.276.280 dolarjev. To škodo je list razdelil na posamezne države v temle razmerju: Rusija 8 milijard dolarjev, Nemčija 6 milijard 750 milijonov, Francija 4 milijarde 800 milijonov, Anglija 3 milijarde 500 milijonov, Italija 2 milijardi 384 milijonov, Srbija eno milijardo 500 milijonov, Turčija eno milijardo, Amerika 500 milijonov, Belgija 300 milijonov, Bolgarija 200 milijonov, Grška 75 milijonov, Portugalska 9 milijonov 300.000 in Japonska 600.000 dolarjev. Potopljene ladje z raznim materijalom tvorijo vrednost v iznosu 6 milijard 800 milijonov.

Švicarij proti ženski volilni pravici. Te dni se je vršilo po celi Švici ljudsko glasovanje o socialno-demokratskem predlogu za uvedbo splošne ženske volilne pravice. Z 21.608 glasovi proti 18.249 je bil predlog od naroda odklonjen.

Šola za otroške strežnice otvorijo meseca marca tek. leta v Anini otroški bolnišnici v Gradcu. Šola traja eno leto in sprejemajo vanjo žene in dekleta v starosti 20—30 let. Pouk je popolnoma brezplačen, samo za oskrbo se plača prvega pol leta po 100 K na mesec. Podobna šola bi bila tudi v Jugoslaviji nujno potrebna!

Po slovanskem svetu.

Iz čehoslovanske republike.

—c Pametna resolucija: Klinkovsko učiteljsko društvo je na svojem zborovanju sprejelo sledečo resolucijo: »Zavedajoči se dolžnosti, ki nam jih nalagajo današnje razmere, protestujemo proti postopanju nekaterih katehetov, ki brez vzroka hujskajo stariše proti šoli, hoteč postaviti učitelje v luč političnega in verskega strankarstva, ter jim tako izpodkopavati ugled. Mnogi kateheti razgrebajo učiteljevo delovanje z mnogo večjo ognjevitostjo kot za časa najstrožje reakcije in vsako njegovo delo in besedo obdelajo potem po svoje. Na skrivaj pa lazijo okrog starišev, ter jim zlagajo bajke o moralni in verski nevarnosti, ki preti otrokom v šoli. Uspeh agitacije se kaže v raznih okrožnicah, ki jih podpisujejo nevedni ljudje pod vplivom silnih besed priganjačev, večina podpisov pa je od ljudi, ki nimajo otrok v šoli. Čeprav je v celi okolici ni pripetil niti en slučaj žaljenja verskega čustva, vendar se pošiljajo pritožbe z izjavljenimi podpisi celo na ministrstvo z grožnjami, da bode ljudstvo samo izvajalo konsekvence, če učitelja ne dohiti kazen. V resnici je spisal to pritožbo človek iz gole jeze, ker ga učitelj ne priznava nad seboj — in čeprav je učiteljevo delovanje prav isto, ki ga je še bivši c. kr. šol. nadzornik označil kot edino pravega za dosego cilja »versko pravne vzgoje!« Take pritožbe povzročajo ne samo zakasnitev v reševanju važnih stvari, temveč služijo tudi kot politična agitacija. Vzbujati morajo v ljudstvu ne samo zaupanje v šolo in učiteljsvo, temveč tudi k celemu republikanskemu ustroju. To je demagogija, ki naj še poveča današnjo nramno in politično nepalost. Učiteljsvo se noče potozati za posameznike, ki mogoče ne delajo v smislu tolerance in respektiranja prepričanja svojih soljudi, nikakor pa ni voljno trpeti, da bi se brez dejanske podlage ščuvavlo ljudstvo proti našemu stanu, ter tako že vnaprej jemalo in uničevalo sad našega dela, ki temelji na medsebojnem zaupanju doma in starišev na eni, šole in učiteljsva na drugi strani!«

—c Tečaji za ročna dela so postali na Češkem silno priljubljeni. Letošnje počitnice priredi podagogični odbor v Brnu dva velika in 8 malih 12 dnevni tečajev za deška ročna dela. Predsednik brnskega podagogičnega odbora je tov. strokov. učitelj Milan Silha. Opomb. ur. Nanje se je tov. L. — v imenu slov. učiteljsva obrnil za sprejem vsaj 10 tovarišev v oba velika tečaja. O uspehu poročamo.

—c V Hodoninskem okraju na Slovaskem manjka samo 60 učiteljev.

—c Češko ministrstvo prosvete je izdalo naredbo za ustanovitev zavoda za vzgajanje učiteljic domačih nauk. Ti zavodi se priklopijo učiteljskim in so dveletni. Poučevala se bode pedagogika v zvezi s praktičnimi vajami, učni jezik, računstvo, občanski nauk in vzgoja, organizacija socialnega skrbstva, nauk o tkaninah, telesna vzgoja, higijena, petje, godba, risanje, žen. ročna dela, gospodinjstvo in kuhanje. Vodi jih ravnatelj učiteljskega učnega strokovnega učiteljskega. Pogoj sprejema: starost 17 let, dovršena meščanska in dvoletna obrtna šola, absolutinje gospodinjstkih šol imajo prednost. Gojenke, ki so z zadostnim uspehom dovršile zavod, bodo nastavljene kot učiteljice domačih nauk na ljudskih šolah.

—c Boj za svobodno šolo. Moravska ljudska stranka, sestra naše SLS, je izdala svojim odbočkam okrožnico in besedilo telegrama, ki ga morajo kot protest proti svobodni šoli poslati naravnost ministrskemu predsedniku Tušarju. Brzojavka naj se glasi: »Zbrani na javnem shodu v Prčicah protestiramo proti sistematičnemu odstranjevanju naboženstva iz šol, proti rekviriranju cerkvenih hiš za prosvetne namene in proti razganjanju javnih manifestacij katolikov tako na Češkem, kot na Moravskem in Slovaskem.

Zahtevamo enako svobodo za vse, drugače bi imela republika nepopravljivo škodo.

Dalje pravi okrožnica: Kjer se vsled pomanjkanja časa ne more vršiti javen shod, naj pošljejo brzojavke naši občinski odborniki. Dobro je, če predložijo tudi naučnemu ministru Habrmanu sledečo resolucijo: Zborovalci zbrani na javnem shodu ljudske stranke čehoslovenske tu in in so enoglasno sprejeli sledečo resolucijo:

1. Vsi smo verni republikanci — (farizeji op. por.) in Čehi, zato obsojamo vsak poizkus monarhističnega prevrata.

2. Zavedamo se nevarnosti, ki preti naši državi od nerazsodnih življev v državi in neprijateljev zunaj nje.

3. Zato protestiramo proti sistematičnemu odstranjevanju naboženstva iz šol, proti žaljenju verskega čustva katol.

staršev in otrok, proti odstranjanju krizev iz šolskih sob, proti opuščanju molitev pred in po pouku, proti sramotanju katol. cerkve in njenih redov med šolskim poukom.

4. Protestiramo proti nasilju socialne demokracije, ki sili, da mora krščansko-socialni delavec vstopiti v njene organizacije, ki jih ne smatra kot dobre.

5. Protestiramo proti reviziji cerkvenih proslapj, samostanov, seminarjev, šol za prosvetne namene, zakaj cerkev jih v tej dobi sama nujno potrebuje. (Zakaj neki?)

6. Protestiramo proti razganjanju javnih manifestacij katoliškega ljudstva v celi republiki.

Zahtevamo enako svobodo in enake pravice za vse.

Zahtevamo, da se krivice in naj so kdorkoli, najstrožje kaznuje. — (Hlinka, škofje)

Zahtevamo vse to ne iz sebičnih namenov, toda v prospeh in blaginjo naše mile republike. (Ježuiti!)

Pravičnost je temelj narodov, greh pa napravi bedne narode.

Predsedstvo.

Proti odkristjanjenju našega naroda protestira cela Morava in vse cerkve. Torej možje in žene, na delo za krščansko Moravo! (Tudi protestantsko, zakaj tudi evangeliki so kristjani.) — Osrednja politična pisarna čehoslovenske ljudske stranke v Brnu.

—c Naredba o občinskih javnih knjižnicah. Češka vlada je izdala naredbo, na podlagi katere se mora v vsaki občini, ki šteje nad 400 ljudi in kjer je vsaj ljudska šola, ustanoviti najpozneje do konca decembra 1920. l. Če nima občina 400 ljudi, tedaj mora ustanoviti knjižnico najpozneje do 31. decembra 1921. V ta namen morajo postaviti občine do 5000 prebivalcev v občinski proračun vsaj 50 h na osebo, do 10.000 vsaj 60 h in tako naprej postopoma. Vsaka knjižnica mora obsegati najvažnejša dela vsenarodnega značaja, najmanj 20% poučne literature in poleg tega dela, ki odgovarjajo zaposlenju prebivalcev. V knjižnico se ne smejo sprejemati dela brez umetniške in vsebinske vrednosti, izdelki nenravnega kova, t. zv. morije, indijanske, detektivske povesti in drugi tem podobni pamfleti. V občinah do 2000 prebivalcev se izposojajo knjige enkrat, do 5000 dvakrat, do 10 tisoč 4 krat na teden. Za vsako knjižnico se ustanovi mesto knjižničarja z odgovarjajočo nagrado. V občinah nad 10.000 prebivalcev sme biti knjižničar samo oni, ki je dogotovil srednjo šolo, sicer pa absolutno meščanske šole, ki je napravil knjižničarski tečaj in državno skušnjo.

Tako razume narodno prosveto češki minister prosvete Gustav Habrman „preprosti delavec“ — kakor ga ironizuje vse-mogočni „Slovenec“.

—c Češkoslovenska republika meri 142.070 km² in šteje 13,5 milijonov prebivalcev, na 1 km² torej 97. Republika spada torej med srednjegosto naseljene evropske države.

—c V Pragi je bilo lansko leto od 1. I. do 30. IX. 2025 porok, med temi 532 civilnih. — Bajse se obred izpremeni in se bo glasil: „Kar je človek zvezal, ne razvezuj, o Bog!“

Iz Jugoslavije.

— Slomškova zveza. (Poročilo po „Slovincu“ z dne 22. febr. t. l. št. 43.). Člani „Slomškove zveze“, ki so se udeležili sestanka dne 19. t. m., so sklenili poslati višjemu šolskemu svetu vlogo sledeče vsebine: Osrednjemu odboru Slomškove zveze prihajajo od strani učiteljstva, ki je organizirano v tem društvu pritožbe, o katerih je razpravljal imenovani odbor v svoji širši seji z dne 19. februarja t. l., katere se je udeležilo približno 70 članov. Ugotovilo se je, da višji šolski svet ne varuje tiste objektivnosti, ki je potrebna najvišji šolski korporaciji v Sloveniji. Dokaz temu so sledeča dejstva: 1. Višji šolski svet je vzel vodstvo šišenske deške ljudske šole dosedanjemu nadučitelju ekstra statum Jožetu Wagnerju. O tem se ni razpravljalo v seji Višjega šolskega sveta. Jožef Wagner je bil s tem na šoli degradiran, kar mu mora vzeti ves ugled med mladino in ljudstvom. Ako je Wagnerjevo službeno mesto le začasno, zakaj se ni služba razpisala in pravilno oddala kvalificiranemu kompetentu. 2. Imenovanja je bila izpraševalna komisija za poučevanje na šolah za slaboumne. Noben član te komisije nima potrebnih izpitov. Izprašana pa je učiteljica Ana Lebar, ki ima tozadevni izpit, a je bila prezrta. Anica Leber je članica Slomškove zveze. 3. Učiteljstvo jeseniške šole — po poročilih „Učiteljskega Tovariša“ — je sklenilo, da se ne pusti več nadzorovati od svojega nadzornika. To je znak popolnoma desolatnih in anarhističnih razmer

med učiteljstvom. 4. Tudi o načinu nadzorovanja prihajajo iz vrst našega učiteljstva pritožbe. Zahtevamo, da se nemudoma uvede javna kvalifikacija. 5. Pri imenovanjih ni vedno merodajna starost in kvalifikacija prosilcev, ampak se večkrat bolj ozira na izvenšolsko delovanje, za katerega pa ni vsakdo sposoben in voljan, a je lahko najboljši učitelj. (Slučaj Eksel.) V imenu včlanjenega učiteljstva prosimo, da se navedene krivice popravijo in zlasti v kali zadušijo uporne tendence tistega dela učiteljstva, ki se ne zaveda, da je z vzgojnega stališča v prvi vrsti dolžan varovati avtoriteto. Dokler ni učiteljstvo enotno organizirano, imajo njegove želje znak strankarstva in še dolgo niso izraz mnenja vsega učiteljstva. Odločno odklanjamo tedaj ujedinjenje višjega šolskega sveta liberalni ali tudi kakih drugi organizaciji. Dalje zahtevamo od višjega šolskega sveta, da stori potrebne korake za izjednačenje učiteljskih dohodkov z onimi državnih uradnikov. Slovensko učiteljstvo je par mesecev že uživalo enake prejemke z uradniki, pa po nerodni in zagrešeni taktiki Zvezarjev je zopet potisnjeno nazaj za uradnike. To se da popraviti na ta način, da se naše draginjske doklade, ki se niso nič zvišali, zvišajo v toliko, da izgine diferenca. Tudi glede Maribora, t. j. glede udeležbe na velikem krščanskem taboru, kakor tudi v praznovanju dvajsetletnice Slomškove zveze se je marsikaj sklenilo in določilo v obrisih. Radi ujedinjenja se je konstatiralo, da ga otežujejo oni, ki jim je strankarstvo življenjski cilj in več kot stan. Pojavi v nasprotnem taboru pa kažejo, da podero s časom trdo zabito steno. Splošno so zborovalci tudi občujali medsebojno lasanje po časopisu. Konstatiralo pa se je, da so člani Slomškove zveze v defenzivi; ko preneha ofenziva, neha tudi defenziva. Izvolili so se trije parlamentarji, da uredijo premirje in mir.

— Nesramni pamflet „Slomškove zveze“, ki ga priobčujemo na drugem mestu ne zasluži sicer odgovora, naj pa mu damo nekaj komentarja, a vso odgovornost za nadaljne posledice naj nosijo oni, ki so ga izvalili. — Wagner je bil imenovan kot voditelj v času najkorupnejše dobe Šušteršič-Lampeta, kot eden najmlajših članov na šoli, preskočivši pri tem kolege, ki so mnogo starejši in tudi ne slabše kvalificirani od njega. Njegov dekret je bil začasen, dokler je okrajni šol. nadzornik Lavtižar na dopustu kot šol. vod. Lavtižar je bil definitivno imenovan k socialnemu skrbstvu in ni več okrajni nadzornik, torej je jasno, da s tem ugasne tudi Wagnerjev dekret. Imenovan je bil najstarejši član na šoli za začasnega voditelja, dokler se mesto ne zapiše. Kje je krivica in kdaj je bila izvršena, naj sodi večina učiteljstva sama! — Kako in kaj je s komisijo, o tem naj ima besedo poverjenstvo. — Poglavlje o nadzorniku Simonu je svoje poglavje s pečatom avstrijskega režima. Če hočete pričetno ponavljati vso njegovo zgodovino nadzorovanja. Simon je še star avstrijski nadzornik, ki ima na sebi še očitke avstrijskega in protisrbskega značaja. Kako more biti on še danes nadzornik, se le čudimo. Ali naj pričetno ponavljati slučaje, ko se je javno očitalo Simonu denuncijantstvo in se ga je pozvalo naj toži? Ali naj ponavljamo, ko je bil Simon pozvan na zagovor in tožbo, radi očitane mu denuncijantstva avstrijsko-protisrbskega značaja? Slomškova zveza je hotela sama nositi stroške za tožbo, in je pozvala Simona, naj toži — a Simon ni tožil! Govorilo se je, da je Simon dal avstrijskemu špijažnemu oddelku in komandi pojasnilo: „Da so člani „Slom. zveze“ zanesljivi Avstrijci, člani „Zaveze“, da so pa vsi nezanesljivi in srbofilski. Tako da je razpoloženje med učiteljstvom v okraju!“ Simon do danes še ni zavrnil tega očitka! Takemu nadzorniku se tudi učit. ni pustilo zapričeti ob priliki prevrata. O nezmožnostih Simona je danes prepričan vsakdo. Ni pa samo jeseniško učiteljstvo proti njemu, temveč ogromna večina radovljiškega in kranjskega okraja. Ni to upor, temveč je to za današnje čase patriotično dejanje, ki se v interesu države mora izvršiti! Danes ste sami izvolili ta boj in predali našega lista so odprti vsakomur, ki hoče osvetliti Simonovo afero. Čast našega učiteljstva zahteva, da poravnamo krivico, ki jo je prizadejal Simon in pomedemo s takim nadzornikom. — Javna kvalifikacija je bila naša zahteva že tedaj, ko je Šušteršič-Lampetov bič padal po Jakličevih in njegovih pristašev navodilih z največjo pristranostjo po učiteljstvu in ni prenehala ta zahteva do današnjega dne, kar izpričuje naš list in „Zavezin“ načrt za preosnovo šolstva. — Exlov slučaj je zašel v pamflet „Slomškove zveze“ iz našega lista, kjer smo Exlov slučaj zagovarjali. Tudi Štrukelj je glasoval v viš. šol. svetu proti Exlu. Tendenco, zakaj se

je Exlov slučaj sedaj vzel v pamflet „Slomškove zveze“, pa lahko razvidi vsakdo sam.

Najnesramnejši in najnižkotnejši del pamfleta pa tiči v očitku na vodstvo „Zaveze“, da je bilo učiteljstvo uvrščeno v plači po sedanjem zakonu le zaradi „nerodnosti in zagrešeni taktiki Zvezarjev“. Zaradi tega da ni še izenačeno z ostalim državnim uradništvom. — Do te ure, ko to pišemo, je ostalo državno uradništvo še na tem, da bo prejelo v marcu le polovico svoje dosedanje plače z všteti draginjskimi dokladami, ker so povišane drag. dokl. ukinjene.* Tudi tedaj, ko so člani Slom. zveze o tem sklepali, je bil isti položaj. Učiteljstvo bo pa prejelo po uradnem kurzu za sedaj stalno dinarske plače. Do ureditve službene pragmatike in dohodkov ostalemu državnemu uradništvu še ni prišlo, torej „Zaveza“ ničesar po svoji „nerodnosti in zagrešeni taktiki“ zagrešila ni, ker „Slomškarji“ nekaj zahtevajo, česar uradniki še nimajo. Intriganti, čisto navadni intriganti so v tem oziru njihovi voditelji! — Eno je gotovo: Na shodu v Ljubljani niso Slomškarji iztegnili niti jezika, kaj šele, da bi kaj odpomogli za ugodno ureditev gmotnega stanja; „Zaveza“ je poslala nebroj vlog in je nje vodstvo imelo nebroj potov in neprestanih posredovanj v prilog ugodne ureditve in sedaj zopet za izvedbo zakona; koliko je potov, koliko je neprestanega drezanja za vsako malenkostno izplačilo in sedaj tudi za novo, to ve le oni, ki je poleg — naj pride v Ljubljano, tam leži ves materijal, kdor ne veruje; koliko izdatkov je imela „Zaveza“ in njeni člani za gmotno ureditev vsemu slo. učit. (tudi Slomškarjem) to izkazuje Zavezina blagajnica; in osebni štrpaci v onem času, ko je bilo treba iti v Beograd — ali bi bil voljan jih vsakdo doprinesiti? — „Zaveza“ še danes neumorno zasleduje uradniško vprašanje in sodeluje za ureditev in uvrstitev učiteljstva v splošno pragmatiko državnega uradništva. Vse je v ugodnem teku, le „Zaveza“ ne obeša na velik zvon, ker še ni goden čas! — In kaj je naredila „Slomškova zveza“ za gmotno ureditev učit. vprašanja? Niti z mezincem ni genila, razen sedanjega nesramnega obrekovanja; v prejšnji dobi pa, ko je klerikalna stranka, na katero se je vedno naslanjala in katera je imela vso oblast v deželi, je predsednik „Slomškove zveze“ Jaklič in njen odbornik Ravnikar glasoval v deželni zbornici dvakrat proti regulaciji učiteljskih plač. — Sami ste vrgli bakljo razdora zopet v stanovske vrste in dokler uganjate taka lopovstva, ne pošiljajte nikamor svojih parlamentarjev!

— Nov minister prosvete. Izpremembo v ministrstvu prosvete moramo pozdravljati v toliko, ker je zapustil to mesto mož, ki je bil avtokrat skozinskoz. Priliko smo se imeli baviti že z njim in še bo v spominu njegov nastop, ki ga je imel ob priliki urgenc naših zadev v ministrstvo prosvete z zastopniki in predstavitelji jugoslovanskega učiteljstva. G. Pavle Marinkovič je bil vse prej kakor demokrat. Z enako indolenco je oviral uvrstitev učiteljstva v splošno uradniško pragmatiko, o čemer smo tudi poročali. Nasprotno, nam slikajo novega ministra prosvete Trifunoviča kot demokratično mislečega moža. Če bo ob danem položaju lahko uveljavil svoje nazore in ideale v prid jugoslovanskega šolstva in učiteljstva, je drugo vprašanje, ker bo imel precej vezane roke.

— Prihodnja seja višjega šolskega sveta bo v četrtek, dne 4. marca t. l.; seja se eventualno nadaljuje dne 5. in 6. marca.

— Popravki. Tiskarski škrat nam je v zadnji številki „Učit. Tovariša“ vrnil celo vrsto prav neljubih pomot. Med drugimi je izpustil ime avtorja članka „Dve najnujnejši nalogi učiteljstva“ tov. Hrena. Dalje je na svojo roko povišal v notici „Regulacija učiteljskih plač“ ljudskošolskemu učiteljstvu, ki so prideljeni v službovanje meščanskim šolam, letno nagrado od 360 K na 3360 K, kar naj prizadeti blagovolje žalibog zopet popraviti na prvi — manjši znesek.

— Malenkostni ljudje. Iz klerikalnih učiteljskih krogov je prinesel „Slovenec“ pred časom očitane „Učiteljskemu Tovarišu“ glede podlistkov, da prinašamo nekrologe tovarišem in tovarišicam da pa nismo prinesli — razen par vrste — nobene besede o zaslužnem šolniku in pedagogu Viktorju Bežku. — Dotičnega gospoda opozarjamo na zadnjo številko „Slov. Učitelja“, v katerega vrsto se gotovo tudi sam prišteva, da pregleda list in se spomni na očitke, ki jih je tedaj predbacival nam. — Sl. uč. se ne spominja Bežka niti z besedico!

* Medtem so drag. dokl. do maja zopet podaljšane.

— Kadar izide „Učiteljski Tovariš“ je prva stvar nekega klerikalnega pristasa med „učiteljstvom“, da ga prebere in išče po njem, kje bo našel kak stavek, da grize potem v meso učiteljskega stanu po „Slovincu“. Grize in blati ugled učiteljstva! Razumljivo, ker sam ne pripada posvetnemu učiteljstvu in mu je jako ljubo, da je prepad med posvetnim učiteljstvom čim globji. Manire, katerih se poslužuje v zadnjem času, presegajo dostojni ton v takem smislu, da je višek zlobnosti v njem. Po tej poti ne pridemo do skupnega dela v „Uniji“, če merodajni gospodje ne znajo preprečiti te zlobnosti.

— Kdo je kriv, da še nimamo javne kvalifikacije? Ze leta in leta smo zahtevali javno kvalifikacijo. Naše stališče se tudi do danes ni izpremenilo. Ze davno je bila naredba za javno kvalifikacijo v visjem šolskem svetu. Morda nam bo predsedstvo višjega šolskega sveta pojasnilo, kaj je s to zadevo? Tudi mi kličemo s „Slovincem“: »ven ž njo!« Potem do prejenjalo tudi zlobno blatenje po časopisju!

— Brez imena. Nečemo polemike s „Slovincem“, dasi so premmoge njegove notice zadnjih dni poine strupa in ostrine, ki izziva na odgovor, obenem pa razodevajo pisca-neučitelja, kateri je svoj čas v „Slovenskem Učitelju“ slovenskemu naprednemu učiteljstvu metal v obraz barcelonske anarhiste in pariške apase. Z vso odločnostjo zavračamo le podto opazko, ki jo je preteklo soboto nastovil „Slovenec“ notičar na svobodomiselnost učiteljstva, ko je iskal z debelim vprašanjem — svoje izgubljene logike! Te sirotnik seveda ne more najti, ker mu je zaronila v mlakuži strasti, divjajoči po njegovi duši! Med vrstami doticne notice kaže na strašno dejanje učiteljskega Perka, izgubljenega sina našega nesrečnega tovarisa. Do smrti potrega očeta pomiluje vsak, ki čuti človeško ter mu s tolažilno, sočutja polno besedo hladi ranjeno srce. Vsak, ki čuti človeško! Zakaj le hijena razkopava in oskrunja grobove, in re hijena v človeški podobni smrka in rije po srcu-grobu, kamor je groza nesreče in krutost usode za vekomaj položila srečo in upanje bednega očeta in še bednejše matere! „Slovenec“ hijena pravi in govori: »Najbolj se pa čudimo Tovarišu, da s citati iz čeških listov zahteva svobodo verske vzgoje — v času, ko stojimo pod viškom strasnega zločina, ki naj si ga svobodomiselnost učiteljstvo dobro zapiše za ušesa.« — Ali veste, kaj hoče hijena s tem povedati? Nič več in nič manj kakor da je svobodomiselnost učiteljstvo sokrivo umora! To je ravno isto, kakor bi mi trdili, da visi na svoječasno izkopanem otroškem okostju v Crnem vrhu in Leskovcu sokrivda gospodov iz tedanje Katoliške (sedanje Jugoslovanske) tiskarne! Ali bi ne zaslužili, da nam pljune v obraz dostojen človek? In glejte: ta pljunek nese sapa na pravo lice! Naj se hijena pogleda v zrcalo, da vidi žig sramote na svojem čelu! In naj si zapiše za ušesa citat iz svetega pisma: »Vsak, kdor sovraži svojega brata, je ubijalec!« (1. Jan. 3, 15.) —

— Priprave za učiteljski kongres. Glavni odbor učiteljskega Udruženja v Beogradu je pričel s pripravami za sklicanje učiteljskega kongresa, ki naj bi se vršil najkasneje do meseca maja t. l. Namerava se pritegniti v pripravljajni odbor za ta kongres vse beogradsko ljudskošolsko učiteljstvo. Opozarjamo slovenske tovariše in tovarišice že sedaj na to veliko zborovanje, koje će biti kruna naših triestogodišnjih naporov, naših želja i naših snova. „Narodna Prosveta“ posveča v svoji številki od 15. februarja t. l. nameravanemu kongresu veliko pozornost v daljšem uvodniku.

— Draginjske doklade za upokojence. Demokratično - socialistična vlada je na eni zadnjih sej odobrila posebne doklade k draginjskim dokladam upokojencev, vdov in sirot. Upokojenci bodo dobivali, ako jim pokojnina znaša 100, 150, 250 ali več kron, dodatek od 200, 245, 290 in 320 kron. Dodatki upokojencem, ki niso uradniki, znašajo 190, 220, 250 in 280 K, za vsakega rodbinskega člana bodo dobili upokojenci brez razlike kategorij dodatno doklado 30 K mesečno.

— Učiteljska skupščina v Nov. Sadu. Dne 15. t. m. se je vršilo v Novem Sadu zborovanje učiteljstva iz Vojvodine. Na skupščino so odpotovali zastopniki glavnega odbora učiteljskega Udruženja iz Beograda.

— Druga številka „Šolskega lista“ vseh treh stopenj izide okolo Velike noči. Obsegala bo tvarino, ki se ima obdelovati spomladi in deloma poleti. S tem bo zaključeno izdanie tega lista za to šolsko leto. Prihodnje leto bomo nadaljevali, in sicer bo obsegala tretja številka zimo, četrta pa poletje. S tem bi bil „Šolski list“ zaenkrat zaključen. Med tem časom bomo

izkušali sestaviti berila za posamezne razrede, oziroma stopnje. Želeli je, da si tedaj vsak izmed nas dobro ogleda „Šolski list“ in nam v stvarni in objektivni kritiki pove, kaj mu ugaja in kaj naj bi se izpremenilo. — Gotovo je, da tudi naša berila ne bodo ustrezala povsem in vsakemu, vendar bo naše stremenje, da podamo mladini kolikor mogoče popolne, modernim nazorom odgovarjajoče učne knjige. — Ker pa se čujejo že sedaj posamezni glasovi, da učiteljstvu ne bo mogoče naročiti druge številke „Šolskega lista“ v isti množini, kakor prve, prosimo vse tovariške in tovarišice, da nam iznova in obvezno sporoče, koliko komadov od vsake druge številke žele prejeti, da moremo določiti naklado tej tiskovini. **Prijave** naj se pošiljajo do 15. marca t. l. **direktno na Učiteljsko tiskarno v Ljubljani.** Za izvršitev nakladno došlih naročil ne moremo jamčiti.

— **Zopet se moramo čuditi „Slovenca.“** — S člankom „Šola ne nauči čitanja z razumevanjem“ se nismo jezili nad nadaljevalnimi šolami, ki naj bi se osnovali iz naših izobraževalnih društev, ampak zavrnili smo krivično predbacivanje šoli in učiteljstvu, kakor da isto ne stori svoje dolžnosti. Dokazali smo, da šola v polni meri vrši napram narodu svojo dolžnost, kakor smo tudi dokazali, kje je iskati vzroka, če ni vselej in povsod povoljnih uspehov. Slovenec nam tega noče priznati, ampak jo zavija po svoje. Glede resničnosti navedenega citata svetujemo, da se informira v uredništvu, kjer sta imeni na razpolago.

— **Iz seje šolskega odbora za obrtno-nadaljevalne šole v Ljubljani** z dne 15. jan. t. l.: Nadsvetnik E. Lah poda natančnejši pregled o vseh odredbah, pripravah in sklepih, nanašajočih se na šolski pouk za šolsko leto 1919—20. Po raznih gmotnih težkočah in tehničnih ovirah se je s posredovanjem deželnega predsedništva, poverjenišva za uk in bogočastje, lokalnih faktorjev in posebej mestne občine, dalje šolskega odbora in pa pododbora končno vendarle posrečilo omogočiti letošnji pouk in je v Uradnem listu razglašen pričetek šolskega leta na obrtno-nadaljevalnih šolah v Ljubljani. Sedaj, ko so od strani pristojnih oblasti in lokalnih faktorjev odstranjene ovire, je pa došlo šolskemu odboru od strani učiteljstva troje pismenih vlog, iz katerih je razvidno, da učiteljstvo odklanja po poverjeništvu za uk in bogočastje fiksirane nagrade 10 K za tedensko uro na mesec ter da zahteva za letos minimalno nagrado 50 K. Po uradnih informacijah, ki jih ima poročevalec od poklicane strani, vlada takšno zahtevo učiteljstva odklanja, ne samo ker je ne vzmore, marveč tudi načelno z ozirom na to, ker bi morala, če tu ugoditi, tudi povsod drugod, kar bi šlo v stotisočake in pa ker stoji na stališču, da je ta zahteva za nadure — kot take je namreč v danih okolnostih te ure jemati — pretirana, če se pomisli, da se nadure plačujejo na vseučilišču po 25 K, na srednji šoli pri realijah po 20 K, pri jezikovnih urah radi korektur po 24 K, tu naj bi se pa plačevalo po 50 K. Vlada ne more ugoditi, trgovska zbornica tudi ne, mestna občina vsled ogromnih vsestranskih obvez ravnotako ne. Preostali bi torej le še oni krogi, ki doslej še niso prispevali in za katere do zneska 3200 K jamči že pri uveljavljenem ordinarijatu mestna občina proti povračilu. **Vodja Dimnik** povdarja, da učiteljstvo z ozirom na obstoječo draginjo ne more zavzemati drugega stališča, nego je ono, ki ga je v predloženih vlogah označilo. Poučevati po 40 do 50 vajencev v enem oddelku je huda in nevhvalečna naloga in nagrada 12 K 50 vin. za uro nikakor pretirana. Ker učiteljstvo od svojih zahtev ne more popustiti, predlaga, da se šole letos ne otvore. **Član Franchetti** je proti nasvetu predgovornikovemu. Pouka si žele obrtniki in vajenci, ker čutiljo živo potrebo po otvortivni obrtni šoli. Naj se torej na vsak način s poukom prične. K pokritju pripomorejo lahko večja podjetja. Šlo bi tudi, če se naredbenim potom vpeljeta vpisnina in šolnina. Apelira na učiteljstvo, naj bi se v interesu dobre stvari in z ozirom na nujno potrebo nekoliko žrtvovalo in popustilo v svojih zahtevah. Stavi tozadevni predlog. **Nadzornik J. Foerster** tudi priporoča Franchettijev predlog. Res je, da prejšnja avstrijska vlada slovenskega obrtnega šolstva ni podpirala. To pa ne velja od sedanje vlade, ki je pokazala najboljšo voljo in razumevanje že s tem, da je pripravljena k pokritju prispevati z dvema tretjinama cele potrebščine. Naj se ji torej ne dela težav. Naj zatorej vodstva vplivajo na učiteljstvo, da se tudi ono nekoliko žrtvuje in da stori svojo narodno dolžnost in s tem podpira prizadevanje vlade in šolskih oblasti, da popusti v svojih zahtevah. **Vodja J. Levec:** So tudi še druge težkoče. Preračunali smo, da bi stala popolna samoučila, ki jih dobavlja odbor, za vsakega vajenca 202 K.

To značil pri 600 vajencih izdatek 120.000 K. **Predsednik:** Ker so torej tudi glede materiala tolike težave in ker mestna občina toliko gmotnih bremen ne more prevzeti na noben način, drugod pa pokritja ni dobiti, ne preostaja nič drugega, nego da se Dimnik-Levčev nasvet sprejme in šolski pouk tudi za letos sistira. — Vladi naj se pa pojasni, zakaj da se je moralo to zgoditi.

— **Nezaupnica Karlu Simonu.** Na občnem zborovanju radovljiškega društva dne 19. t. m. je učiteljstvo soglasno sklenilo nezaupnico nadzorniku Karlu Simonu.

— **Iz Bele Krajine.** Na zadnjem zborovanju BUD. smo sklenili resolucijo in jo poslali okr. šol. svetu. Ta seveda ne smatra tega za resno. Ali bomo morali res pokazati belokranjsko šolstvo v vsej goloti in diskreditirati šolsko oblast popolnoma pred svetom? Zaradi gradiva ne prihajamo v zadrego. Imamo dovolj gradiva, ki dokazuje ali nezmožnost delovanja okr. šol. sveta, ali pa popolnoma premišljeno resistenco. Prosimo višji šol. svet še enkrat da naj že vendar malo od bližje pogleda „delovanje“ našega okr. šolskega sveta.

— **Šolsko vodstvo iz Adlešič** priredi v Ljubljani za Veliko noč razstavo in razprodajo originalnih belokranjskih pisanic (pirhov.) Režijo prevzame iz prijaznosti „Umetniška propaganda v Ljubljani.“ Obveščamo o tem slavno občinstvo in ljubitelje narodne umetnosti.

— **Poučna predavanja o ženski domači obrti.** Nadzornik čipkarskih šol na Slovenskem, Ivan Vogelink, je imel v nedeljo 22. t. m. v poslopu Kmetijske družbe na Turjaškem trgu poučno predavanje o ženski domači obrti v Sloveniji in o nalogi osrednjega zavoda za žensko domačo obrt v Ljubljani.

— **Pouk analfabetov — vojaških novincev.** Hvalevredno je, da se je komanda dravske divizijske oblasti v Ljubljani pobrigala za elementarni pouk analfabetov, vojaških novincev, in tudi to je prav, da se poveri pouk ljudsko-šolskemu učiteljstvu — toda ne brezplačno, temveč dostojno honoriran. V današnjem skrajno trdem boju za obstanek pač njihče ne more tirjati, da bi kdo opravljal kako delo zastoj, pa naj se imenuje ta »kdo« tudi učitelj. Trkati na učiteljska vrata s pristom idealizma in samo idealizma, je v teh časih in razmerah cinizem. Če se je našla dobra volja, pomagati analfabetom — vojaškim novincem, se bodo našla lahko tudi sredstva, da se učitelje nagradi za njih trud. Poštenemu delu pošteno plačilo! To bodi tudi naša parola, ali vsaj naša, ko vidimo okoli sebe tisoče in tisoče ljudi, ki so zapisali na svoj prapor: mato dela — velik zaslužek. Učiteljstvo se zaveda, da vrši že itak dovolj brezplačni poslov izven šole, za koje pa tudi ne tirja ne plačila, ne hvaležnosti. So to različni kulturni posli, ki mi jih ni treba posebe naštevati, ker jih vsakdo vidi, kdor hoče. Omenjam pa to samo radi tega, da nas ne bo zopet nagnal kak cinik s »pomanjkanjem idealizma«. —az—

— **Iz Male Nedelje** smo prejeli še sledeči dopis: V torek, dne 10. t. m. ob 11. uri smo pokopali tukajšnjega mnogoletnega šolskega ravnatelja, tov. Simona Čvarteta, ki je umrl 7. februarja po dolgi in mučni bolezni. Pokojni je tukaj služboval dolgih 36 let, tekoma katerih si je pridobil toliko ljubezni in spoštovanja, da je užival ne le pri svojih stanovskih tovariših, temveč tudi pri domačem ljudstvu tak ugled kakor malokdo. Bil ni samo učitelj mladine, temveč celi župniji svetovalec in voditelj. Ljudstvo ga je naravnost oboževalo, kar je pokazalo nešteto-krat še za časa njegovega življenja, dalje med njegovo dolgotrajno boleznijo, zlasti pa pri njegovi smrti. Ko se je po šolskem okolišču raznesla vest, da je dobri g. ravnatelj za vedno zatisnil svoje trudne oči, je bila žalost vseobča. Ne samo mladina, temveč tudi dekleta in žene, da celo fantje in resni možje so se jokali kakor mali otroci. Posebno ganljivo je bilo, ko je že v nedeljo 8. t. m. bila skoraj vsa fara v znak sožalja odeta v žalno obleko in v dolgih vrstah hodila kropiti svojega učitelja. Višek spoštovanja do blagopokojnika pa je pokazalo ljudstvo na dan pogreba samega. Morda je bila na nogah vsa Malonedeljska župnija, kajti ljudstva se je kar trlo na gričku okoli cerkvice. Bila je prava manifestacija, v kateri je narod hotel pokazati, kako ve ceniti svoje ljubljence. Tako veličastnega pogreba še Mala nedelja ni videla. Pa tudi stanovski tovariši so mu lepo izkazali zadnjo čast, kajti nabralo se jih je kakih 70, od blizu in daleč, nekateri celo iz Ptuj in Maribora. Pogreba se je udeležilo še sedem duhovnikov, med njimi tudi tukajšnji rojak pesnik in pisatelj Fr. Ks. Meško, kar priča, da je pokojnik tudi med njimi užival velik ugled, kar je domači g. župnik tudi

omenil v svojem govoru, ki ga je imel v cerkvi po opravljeni maši zadušnici. Na grobu so mu govorili v slovo tovariša Mavrič in Tomažič ter kmet domačin, ki so omenjali njegove vsestranske zasluge. Skoro nobeno oko ni ostalo suho. Na domu in pri odprtem grobu so mu zapeli pevci pod spretnim vodstvom tov. Zacherla v srce segajoče žalostinke. Čuden slučaj je nanesel, da je bil istočasno pokopan tudi tukajšnji domačin, učitelj v p., tovariš Andrej Vrabl. Prej cela desetletja nobeden učitelj, in sedaj na mah kar dva! V slovo mu je govoril tov. Cvetko. In tako je bil dan 10. febr. za Malonedeljane res prvi dan žalosti. Pokazali pa so, da vedo spoštovati in častiti svoje zaslužne može, zato čast in slava jim, blagopokojnikoma pa mir in pokoj, in večna luč jima naj sveti! K. M.

— **V šolskem okraju Ljubljanska okolica** se je s pričetkom šolskega leta 1919—20 otvorilo pet novih razredov, en oddelk za oddaljene otroke in petnajst vzporednic, torej vsega skupaj 21 razredov. Tako sta se enorazredni ljudski šoli na Drenovem griču in v Podliti razširili v dvorazrednici in razreda aktivirala, šestrazredni ljudski šoli na Viču in na Vrhniški sta se razširili v osemrazrednici, na teh šolah se je otvoril VII. razred, na osemrazrednici v Mostah se je aktiviral VIII. razred. V Horjuju se je otvoril oddelk za oddaljene otroke, po ena vzporednica se je odprla na šolah pri D. M. v Polju, na Dobravi, v Št. Vidu in v Zgornji Šiški, po dve paraleli na šolah v Hrušici in na Vrhniški in na Viču pa pet novih vzporednic. Na ljudskih šolah v Mostah in na Viču poučuje srbohrvatski jezik učitelj-begunec iz Istre Matko Zlatič od V. razreda dalje po dve uri na teden v vsakem razredu.

— **V šolskem okraju Kamnik** se je pomnožila ljudsko šolstvo tako-le: 1. Razširila se je petrazredna šola v Mengšu v šestrazrednico, štirirazredna v Moravčah v šestrazredno, dvorazredna v Stanjah v trirazredno, štirirazredna deška v Kamniku v petrazredno, enorazredna v Skuručni v dvorazrednico. 2. Ustanovila in otvorila se je na novo enorazredna ljudska šola v Spodnjih Prekarjih (za sedaj v Ribičih.) 3. Spremenila se je ekskurendna šola pri Sv. Križu v redno enorazredno. 4. Otvoril se je na šoli v Dobu III. razred, na šoli v Zalogu II. razred, na šoli v Stranjah oddelk za oddaljene in ena vzporednica, na šoli v Mengšu pospeševalni razred in ena vzporednica, na šoli v Moravčah ena vzporednica. Iz tega se razvidi, da se je pomnožilo ljudsko šolstvo v Kamniškem okraju za deset razredov, en oddelk za oddaljene in za tri vzporednice.

— **Poročil se je tovariš Ivan Mihelič** začasni vodja v Veržuju, z gdč. Ivanko Rusovo iz Ribnice. Novoporočencema — obilo sreče.

— **V Škofji Loki** je umrl v starosti 68 let tov. **Slavko Flis**, nadučitelj v pokoju in starosta škofojloškega Sokola. Bodi delavnemu tovarišu ohranjen trajen spomin!

— **Pametna naredba.** Bosanska deželna vlada je prepovedala srednješolcem ustanavljanje raznih verskih društev in zelo pametnega razloga, da se mladina ne deli po verah, ker bi utegnilo to slabo vplivati na odnošaje med pripadniki treh ver, ki so v Bosni skoraj enako zastopane, to je med katoličani, pravoslavni in muslimani. Šola vendar ni zato na svetu, da se na njih vzgaja verska nestrpnost in verska društva bi bila posebno nevarna ravno v Bosni, kjer so tri različne vere. Seveda so pri tem bile prizadete tudi takozvane Marijine kongregacije, kakor so bile prizadete tudi svobodomiselnice organizacije „Obnove“.

— **Filozofska fakulteta v Skoplju.** Izšel je regentov ukaz, s katerim se ustanavlja filozof. fakulteta v Skoplju. Fakulteta je torej ustanovljena, nima pa še profesorjev. Zato je razpisalo ministrstvo za narodno prosveto natečaj, s katerim išče za to fakulteto potrebne profesorje, in sicer profesorja za filozofijo in pedagogiko, profesorja za geografijo, profesorja za etnografijo, profesorja za srbski jezik z jugoslovanskimi jeziki, profesorja za ostale slovanske jezike in literature, profesorja za zgodovino Srbov, Hrvatov in Slovencev.

— **Štrajk v Bosni.** Poročali smo v zadnjem listu, da namerava bosansko učiteljstvo stopiti v štrajk, ako mu vlada ne ugodí upravičenim njegovim zahtevam. Poroča se sedaj, da so sarajevski učitelji prejeli od vlade zagotovilo, da se jim zakonito določena plača izplača tekom par dni. Štrajk je zato izostal.

— **Izpremembe v osebuju.** Začasno sta prideljena v službovanje na trirazrednici v Šmartnem ob Dreti: odslovljeni stalni učitelj na Kapli **Rihard Papst**, ki je bil zopet sprejet v službo in stalna učiteljica

Marlja Zalar, sedaj začasno prideljena šoli v Labodu.

— **Slovenska Šolska Matica.** Kdor reflektuje na publikacije za l. 1919, naj nemudoma pošlje 10 K naravnost na naslov Slovenske Šolske Matice v Ljubljano. Vse tiste, ki so naročili knjige prejšnjih let, prosimo potrpljenja, ker je blagajnik z urejanjem imenika preobložen.

— **Razpisana mesta otroških vrtaric.** Mestni magistrat mariborski je razpisal 6 mest otroških vrtaric, med temi 3 mesta vrtaric-voditeljic. Prošnje, opremljene z domovnico, spričevali o npravnosti, zrelosti, fizični sposobnosti ter dosedajnim službovanjem vlagati je do 1. marca t. l. pri magistratu.

— **Tečaj za obrtno risanje.** Na Legatovem zasebnem učnem zavodu v Mariboru je pričel 9. t. m. tečaj za obrtno risanje. Z ozirom na to, da se bodeta trgovina in obrt že v najkrajšem času lepo razvila, je upeljava tečaja za obrtno risanje velike važnosti za mariborsko mesto.

— **Šolsko vodstvo v Pokrčah na Korškem** je priredilo na Svečnico tombolo v prid revni šolski mladini. Udeležba je bila velika, kar dokazuje, da se je začelo daniti tudi ob starodavni slovenski Krki.

— **Državni vinarski višji nadzornik B. Skalicky** je pričel prirejati praktične tečaje o reznji vinske trte, in sicer: V torek 17. febr. ob dveh popoldne v **Trški gori** pri Novem mestu pri vinogradu g. A. Osolnika iz Muhabera; v sredo dne 18. febr. ob eni popoldne v **Semiču** pri vinogradu g. Klemena iz Črmošnjic; v četrtek dne 19. febr. ob pol dveh pop. „na Veselici“ pri Metliki; v nedeljo dne 22. febr. ob dveh popoldne v **Sajenich** pri Čatežu; v torek dne 24. febr. ob eni popoldne v **Zadragi** pri Št. Rupertu pri vinogradu g. Zupančiča; v sredo dne 25. febr. ob dveh popoldne v **Hrušici**, občina Šmihel-Stopiče; v četrtek dne 26. febr. ob dveh popoldne pri cerkvi na **Tolstem vrhu**, občina Orehovica, pošta Št. Jernej. V slučaju slabega vremena se tečaj ne vrši.

— **Nižo kmetijsko šolo** otvorijo meseca marca v Adi v Bački.

— **Članarina in darila za učiteljski konvikt.** Tov. Lina Mikuževa iz Zavrč pr Ptuj, 20 K. — Fran Zagorc 2 K in Ana Bantan 2 K, oba iz Bele cerkve na Dolenjskem. — Egidij Schiffrer iz Jesenic na Gorenjskem, 10 K. — Steska Ana, učiteljica v Štorah, 4 K. — Učiteljstvo v Loki pri Zidanem mostu namesto venca na grob tovarišici Mariji Vavpotič 40 K. — Hranilnica in posojilnica učiteljskega konvikta 100 K.

Neodrešena domovina.

— **Glasovi laškega časopisja po občnem zboru društva »Edinosti« v Trstu.** Na stvarna poročila o stanju našega šolstva v zasedenem ozemlju od strani različnih naših poročevalcev na zadnjem občnem zboru »Edinosti« v Trstu dne 18. pret. meseca odgovarja na dolgo in široko tržaški »Piccolo« ter pravi med drugim, da se razvidi potrpežljivost in prizanesljivost italijanske vlade že iz tega, da je le malo slovanskih učiteljev odpustila, čeravno so mnogi učitelji odkriti sovražniki Italije. Mnogo učiteljev — pravi »Piccolo« — je rajši brezposelnih, nego, da bi se prijavili zopet za službo. Ni torej odvisno od slabe volje ital. vlade, če so nekatere slovenske šole zaprte. **Dokaz še prevelike pravičnosti in dobrohotnosti italijanske vlade** napram Slovincem je to, da se je dovolila otvoritev slovenske zasebne šole v Trstu. »Piccolo« se naravnost topi same pravičnosti do Slovanov v okupiranem ozemlju, katerim se po njegovi trditvi cedita med in mleko pod novo italijansko vlado. Če bi laški hinavec le trohico resnice govoril, bila bi slika, o kateri nam toliko pripoveduje, povsem drugačna. Jugoslovani so v ugrabljenem ozemlju nad 400.000: statistika je dokazala, da obstoji 16 odstotkov prebivalstva iz šoloobveznih otrok. Potemtakem imamo onkraj črte okrog 64.000 šoloobveznih otrok in za te otroke je po izjavi »Piccola« odprtih približno 400 šol, t. j. na vsakih 160 otrok ena šola. Zakon zahteva za vsakih 40 otrok eno šolo. V Gorici pa čaka 700 pripravljenih slovenskih otrok še vedno na svojo šolo in niti tega ne morejo goriški Slovinci doseči, da bi se jim dovolilo, da si otvorijo svojo lastno zasebno šolo. Na tozadevno prošnjo je goriški mestni svet zagnal protestno fanfaro v svet. In kje so druge naše šole, srednje, strokovne? 400.000 ljudi ima tudi potrebo po višji šolski izobrazbi. Realka in še dva gimnazijska razreda v Idriji Slovanom v zasedenem ozemlju ne zadostujeta. Idrija ni pravo mesto za dve srednji šoli. Zakaj se ne dovoli trgovske šole, kje je pazinska gimnazija? Nekoliko ljudskih šol še ni dovolj: to bo mogoče zadostovalo Tripolitanem, mi Jugoslo-

vani imamo večje potrebe. Tržaška »Edinost« končuje polemiko s »Piccolom« ter pravi: »Če nikoli prej, smo spoznali sedaj, ko smo prišli v bližino dotiko z 2000 letno civilizacijo, da smo kulture narod.

—r **Za avtonomijo.** Pod tem naslovom piše »Goriška Straža« z dne 5. t. m. sledeče: Naša dežela je imela pred vojsko obširno samoupravo v raznih panogah javnega življenja. Imela je razsežno občinsko in deželno avtonomijo. Tudi šolske in cestne zadeve so se upravljale potom zastopnikov iz avtonomnih naprav. Toda zadnja doba je pomela vso avtonomijo iz dežele. Šolske zadeve je v prejšnji dobi upravljali posebni deželni šolski svet, ki so mu bili podrejeni lokalni okrajni in krajni šolski sveti. Tu so bili po jasnih določilih zastopniki vsi interesiranci: zastopniki učiteljstva in cerkve, dežele in občine, vpoštevalo se je pri tem tudi narodno razmerje. Toda sedaj so vsi prejšnji krajni in okrajni šolski sveti razpuščeni, vsaj tukaj pri nas, a mesto zakonitega deželnega šolskega sveta se je ustvarila nova naprava s posvetovalnim glasom. Tu pogrešamo ne le zastopnikov cerkve, temveč tudi domačega slovenskega učiteljstva. Slovenska večina, ki je v deželi, ima tu komaj par glasov. Vsled tega so umljivi nedostatki in žalostne šolske razmere v naši deželi. Nastavljena učiteljev in učiteljic, otvarjanja šol ne presojajo več občekoristni in vsestransko premišljeni ukrepi tistih, ki te zadeve temeljito poznajo; nič več ni slišati glasu ljudstva, ki bi zamogel utemeljevati domače šolske potrebe. Posledica temu je mesto napredovanja le nazadovanje. Šolska stvar bi se imela smatrati le kot sveta kulturna zadeva prebivalstva, ki upošteva naravne, narodne pravice starišev, ne pa kot politični ustroj. — Pač lepe besede, ki pa bodo naletele na gluha ušesa goriških Lahonov.

—r **Društveno življenje na Goriškem.** Pred vojno je bilo društveno življenje na Goriškem jako lepo razvito. Sedaj po vojni kljub težkim razmeram se znova razvija. Lahj delajo ovire. Politično društvo »Edinost« v Trstu se je bilo glede društvenega delovanja obrnilo na komisarja Ciuffellija. Odgovor, ki ga je bil dal, je tak, kakor pravi »Gor. Straža«, da iz njega vsako društvo lahko razvidi, da njegove zahteve na merodajnem mestu dobe pravi odmev, tudi ako podrejena oblast dela kake zapreke. »Gor. Straža« izvaja: Društva so potrjena po pristojni oblasti, torej zakonito obstojajo, zakon je isti kot prej, torej se tudi društveno delovanje lahko razvija pod istimi pogoji, predpisi in oblikami kot prej. Društva, skličite občne zборе, posvečite svoje odbore in oživite naše vzorno društveno delovanje sebi v zabavo, narodu v kulturni in gospodarski prosep! — Društveno delovanje je sedaj mnogo bolj potrebno nego kadarkoli poprej. Lahj začudeni gledajo to slovensko društveno delovanje, kajti takega kulturnega pokreta med ljudstvom v svoji domovini nimajo.

—r **Otvoritev slovenskih ljudskošolskih vzporednic v Gorici.** Il Piccolo« z dne 18. t. m. poroča iz Gorice sledeče: Vsled prošnje slovenskih krogov, naj bi se otvorila slovenska ljudska šola v Gorici, je generalni civilni komisariat naznanil goriškemu občinskemu uradu, da je predsednik ministrskega sveta dovolil otvoritev šolskega pouka za slovenske otroke v Gorici, in sicer začasno na ta način, da se v tekočem šolskem letu otvori slovenske vzporednice na eni izmed italijanskih ljudskih šol v Gorici. Magistrat se bo pa moral pobrigati za to, da se ta odredba izvrši čimprej mogoče in z ono dobrohotno obzirnostjo napram željam goriškega slovenskega prebivalstva, ki jo zahtevajo politični oziri sedanjega časa. Če odgovarja »Piccolovo« poročilo resnici, tedaj vendar ni obveljal sloviti sklep goriškega občinskega sveta z dne 16. decembra 1919., da se bo upiral občinski svet z vso odločnostjo bodisi tudi ene same šole s slovenskim jezikom, ker bi se na nezasišan način skrnil narodni čut goriških meščanov. Slovenski renegat, župan Bombig, je ostal na cedilu s svojim protestom, četudi niso goriški Slovenci dosegli zaenkrat še lastne šole in se bodo morali za začetek zadovoljiti s slovenskimi vzporednicami! Lepur si muove!

—r **Napram škofu - tujcu.** Slovenska duhovščina tržaško-koperške škofije se ni udeležila sprejema svojega novega cerkvenega poglavarja, pač pa mu je mesto sprejema poslala daljšo spomenico in pisno te-le krepke vsebine: Presvitli Gospod! Jugoslovanski narod je meseca oktobra 1918 obračunal z bizantinizmom in jozefizmom. Ta narod hoče, da bi se izpred oltarja in s propovednice vplivalo na njegovo zavest, na njegove žene, sinove in hčere v protimednarodnem zmislu, da se mu, bodisi v cerkvi ali v šoli tolmači in priporoča kot volja božja nekaj, kar ni nič

drugega, kakor ljudsko slepilo. On na nebeški mavrici ne razloča rdeče, bele in zelene barve, razloča pa zelo dobro rdečo, belo in modro, ker so te tri barve tako tesno zrasle z njegovim bitjem kakor vid njegovih oči, kakor tok njegove krvi in udar srca, ker je to njegova zastava in zastava ene države, izven katere za njega na svetu ni večje, lepše in slavnije. Srednja Evropa je hotela v zadnjih desetletjih krošnjari s slovansko kožo. Tri silna in mogočna cesarstva so propadla, a slovanska koža je ostala nedotaknjena in pod to kožo je nedotaknjeno junaško slovansko srce. Evropa more, ako ravno hoče, spraviti Jugoslovence v najtežje izkušnje, more jih metati v najgloblje temnice, da jim vzame vid, sluh in vsa telesna čutila. Ni pa pod solncem sile, ki bi mu mogla preobraziti srce, voljo in njegovo narodno dušo. Jugoslavus non fragitur, nec flectitur, nec moritur! (Jugosloven se ne da zlomiti in ne izumreti!) Blagovolite Presvitli vladika sprejeti narodni i naš jugoslovanski pozdrav! — Značilno za razmere v Sloveniji je, da se ni razven »Slov. Naroda« spomnil noben slovenski list obširnejše gori omenjene vsekakor priznane spomentce. —

—r **Enakopravnost izpitov.** Višji svet za javno šolstvo v Trstu je dal sledeče mnenje o enakoveljavnosti spričeval o usposobljenju za poduk v meščanskih šolah in ženskih licejih bivše avstrijske monarhije: 1. Spričevala o usposobljenju za poduk v meščanskih šolah se ne morejo smatrati za enakoveljavna z diplomami, katere so izdane po višjih ženskih učiteljskih v Italiji. 2. Nasproti pa se lahko smatrajo za enakoveljavna z omenjenimi diplomami: a) spričevala o usposobljenju za poduk v ženskih licejih, ki so se dobila na podlagi odredbe ministrstva za uk in bogočastje od 15. junija 1911, št. 117 in ki podeljujejo pravico poučevanja v vseh srednjih šolah; b) spričevala o usposobljenosti, ki so jih dobile takozvane licejske učiteljice (izpiti, ki so bili odpravljeni nekaj časa pred vojno.)

—r **Promocija.** Te dni je bil na dunajski univerzi promoviran za doktorja modroslovja naš bivši tovariš Franc Kos, svojčas učitelj na Ciril Metodovi meščanski šoli v Trstu, sedaj na realki v Idriji.

—r **Občni zbor »Zveze slovenskih županstev«** se je vršil v Gorici dne 5. februarja v dvorani »Pri treh kronah«. Kot poročevalca sta nastopila tudi tovariš Alojzij Urbančič iz Mirnega ter Fran Mermolja iz Dobravelj na Vipavskem. Med mnogimi resolucijami je bila sprejeta tudi ona glede otvoritve slovenske kmetijske šole v Gorici. Predsednik Zveze je Ivan Saunig iz Bilj pri Gorici, podpredsednik pa Ignacij Kovač iz Ajdovščine. —

—r **Tolminsko učiteljsko društvo** je zborovalo dne 16. t. m. ob 9. uri predpolodne v ljudski šoli pri Sv. Luciji z naslednjim dnevnim redom: 1. Poročilo o delegacijskem zborovanju v Trstu; 2. Ocenila novih ljudskošolskih beril; 3. Slučajnost.

—r **V Št. Ferjanu pri Gorici** imajo učitelja italijanščine, ki uči preko jasnih predpisov okr. šolskega sveta že v prvem šolskem letu italijanski jezik in to kar po 2 uri zaporedoma. Ker pa siromak ne ume jezika svojih učencev in ti zopet ne njegovega, si pomaga prebrisani Kalabrež na ta način, da odteguje starejšo učenko iz višjega šolskega leta ter jo vodi v prvi razred, da mu služi tam za tolmača.

Književnost in umetnost.

Josipa Jurčiča zbrani spisi. Druga izdaja. Uredil dr. Ivan Prijatelj. Drugi zvezek. V Ljubljani 1920. Izdala in založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. 8°, strani XVI+415. Cena K 22.—. Pravkar je izšel v založbi Tiskovne zadruge drugi zvezek Jurčičevih zbranih spisov, ki izhajajo v lični obliki v redakciji dr. Iv. Prijatelja in od katerih je prvi zvezek vzbudil pozornost in priznanje. Drugi zvezek obsega: Urednikov uvod — Spomini starega Slovenca — Tihotapec — Juri Kobilica — Dva prijatelja — Vrban Smukova ženitev — Grad Rojlnje — Urednikove opombe. Knjigo toplo priporočamo. Naroča se pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica št. 6.

Štiridesetletnica Ljubljanskega Zvona.

Ljubljanski Zvon slavi letos redek literaren jubilej: štiridesetletnico svojega delovanja. Njegova zgodovina je obenem zgodovina slovenskega slovstva in našega kulturnega napredka v tej dobi; zakaj od svojega početka pa do današnjih dni je Zvon določeval smer našemu slovstvu, deloma s svojimi poezijami in lepovedjem, deloma s svojo kritiko. Njegovi sotrudniki so naši najboljši pripovedniki, pesniki, kritiki, iz njega je vzniknila naša moderna. Pomlajal se je od generacije do generacije z novimi svežimi možmi; za-

to je ostal njegov duh čil in življenjska moč mu sedaj ni nič manjša, kakor je bila v prvih njegovih letih.

V jubilejnem letošnjem letniku bodo sodelovali naši najboljši pesniki in pisatelji. Glavni pripovedni spis, ki bo začel izhajati že v prvi številki, bo dr. Šorlijev roman »Gospa Silvija«, ki je zajet iz modernega življenja. Visoško kroniko, katere je vzbudila v preteklem letniku toliko zanimanja in pritrjevanja, bo pisatelj nadaljeval.

Da se bo mogel Ljubljanski Zvon v dosedanji smeri razvijati in spopolnjevati, zato potrebuje čim več naročnikov. Založništvo vabi vsled tega vse ljubitelje slovenskega leposlovja, da pristopijo v vrsto Zvonovih naročnikov. Vsled podvojenih stroškov za papir in honorarje, je založništvo primorano povišati celoletno naročnino na K 70.—, oziroma polletno na K 35.— in četrtletno na K 17.50. Dosedanje naročnike, kateri bodo listu brez dvoma ostali zvesti tudi naprej, prosi založništvo, da pridobivajo nove naročnike. »Ljub. Zvon« se narača pri Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Sodna ulica 6.

Fran Erjavec: Za staro pravdo. Str. 132, Ljubljana 1920. Cena 6 K. Mnogo se je že po naših časopisih pisalo o kmetškem vprašanju, a pogrešali smo močno dela, ki bi obravnavalo celoten kompleks tega, za naš narod in našo državo življenjskega vprašanja. Navedena Erjavčeva knjiga izpolnjuje to vrzel v naši publicistiki. Knjiga je pisana v poljudni obliki za ljudstvo, a jo bo s pridom vzel v roke vsak, ki se zanima za aktualna politična in gospodarska vprašanja, ki jih bo treba rešiti že v najbližji bodočnosti, zato knjigo vsem najtopleje priporočamo, zlasti, ker je cena pri današnjih razmerah izredno nizka. Dobi se po knjigarnah in v Upravi »Ljudskega glasu«, Ljubljana, Frančiškanska ulica št. 6.

ZA REZERVNI SKLAD ZAVEZE.

PROSTOVOLJNI ORGANIZACNI DAVEK.

(Sklep upravnega odbora Zaveze z dne 27. decembra 1918.)

XLIII. Izkaz.

Po 100 K: Baraga Janko — Koroška Bela. (Znesek nabrala ob priliki zborovanja okraj. učit. društva na Koroški Beli dne 19. febr. 1920, tovarišica Melita Šivicova.) Po 40 K: Šmajdek Ivan — Krtina. Po 20 K: Valenta Božidar in Emilija

Rojčeva — Ljubljana; Slavka in Cirila Zupančevi — Dolenja vas pri Ribnici; Megušar Rihard, Hermina Megušarjeva, Zofka Skoflančeva, Ljudmila Fajfarjeva in Lahajnar Niko — Podzemelj; Fran in Malči Jegljič — Dovje; Draga Zajčeva, Marica Plhakova — Slivnica pri Celju. Po 10 K: Režek Juraj — Ljubljana; Ana Steskova — Štore; Vrežec Stanko — Črešnjevca p. Semič; Jakobina Peychova, Kurbus Tomo. — Današnji izkaz 450 K. Prej izkazanih 12.967 K. Skupaj 13.417.

Ivan Petrič,
Ljubljana, VII., Gasilska cesta 172/L.

Listnica uredništva.

Kile iz Bele Krajine: Dopisi brez podpisa romajo v koš.

Izdajatelj in odgovorni urednik:
Fran Marolt.

Last in založba »Zaveze jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Naši himni:

1. Lepa naša domovina.
2. Bože pravde.

Dvoglasno s spremljevanjem harmonija za šolsko mladino priredil Fran Marolt. Cena 1 krona. Naročila sprejema le Učiteljska tiskarna.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikta« v Ljubljani

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 31. jan. 1920 K 25.635-78.

Hranilne vloge obrestuje od 1. jan. 1920

po 4%.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/26. do 1/26. ure popoldne.

Spominjajte se rezervnega sklada »Zaveze«!

Knjigarna »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani

Frančiškanska ulica 6.

se priporoča za nabavo vsakovrstnih znanstvenih in leposlovnih knjig, mladinskih spisov in šolskih potrebščin.

Dokler traja zaloga priporočamo osobito sledeče knjige: po nižjih cenah:

Dr. Osvald: Srednješolska vzgoja po K 6.—
G. Majcen: Metodika zemljepisnega pouka » 3.—
Ant. Rudež: »Gluhonemi«. Zgodovina in sedanja metoda njih vzgojeslovja » 5.—

Nadalje:

Slike regenta Aleksandra, lepo izvršene, vel. 50×68 cm 20.—
Črnilo za šole in urade v steklenicah po 1 liter 14.—
» » » » v manjših steklenicah 5-70
Rdečilo » » » » v malih steklenicah 2-50

Slovenci potrebujemo list, ki bi bil veliko cenejši kakor dnevnik, ki bi pa moral s svojim točnim poročanjem popolnoma nadomeščati dnevnik. Tem zahtevam in potrebam ustreza

„DOMOVINA“.

Od novega leta naprej izhaja »Domovina« trikrat na teden, in sicer ob ponedeljkih, sredah in petkih. Trikrat pošiljana stane mesečno samo 3 K. Uprava »Domovine« bo skrbela, da bo prinašal list poleg pregledov vseh dogodkov tudi izvirne domače, zagrebške, beograjske in druge najnovejše brzoglavne in telefonske vesti. Mesečno, četrt-, pol- ali celoletno naročnino je pošiljati na naslov: Upravništvo »DOMOVINE«, Ljubljana, Sodna ulica 6.

➔ **Zahtevajte „DOMOVINO“ na ogled!**